

БОРБА ПРОТИВ ГОВОР НА ОМРАЗА

Превод кофинансиран
од Европската Унија

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

БОРБА ПРОТИВ ГОВОР НА ОМРАЗА

ХОРИЗОНТАЛЕН ИНСТРУМЕНТ ЗА
ЗАПАДЕН БАЛКАН И ТУРЦИЈА

„Борба против омразата и
нетолеранцијата во Северна
Македонија“

©Дозволена е репродукција на
извадоци (до 500 збора), освен
за комерцијални цели сè додека
интегритетот на текстот е сочуван,
извадокот не се користи вон контекст,
не се даваат нецелосни информации
или генерално не се наведува
читателот во погрешен правец во однос
на природата, опсегот или содржината
на текстот. Секогаш мора да се наведе
изворниот текст на следниов начин,
„©Советот на Европа, 2023“. Сите други
барања во врска со репродукцијата/
преводот на целиот или делови од
документот, треба да се достават до
Директоратот за комуникација, Совет
на Европа (-67075 Strasbourg Cedex или
publishing@coe.int).

*Овој превод е направен со финансиска
поддршка на Европската Унија и на
Советот на Европа. Наведената
содржина е единствена одговорност
на Советот на Европа и не значи дека
секогаш ги одразува ставовите на
Европската унија.*

Фотографија од насловната страница:
Shutterstock

©Совет на Европа, март 2023.

Сите права се задржани. Правата на
користење ги има Европската унија под
одредени услови.

Содржина

ПРЕПОРАКА CM/REC(2022)16	5
Прембула	5
Прилог на Препораката CM/Rec(2022)16	7
Принципи и насоки за сеопфатен пристап во борбата против говорот на омраза	7
ОБЈАСНУВАЧКИ МЕМОРАНДУМ	15
Вовед	15
1. Опфат, дефиниција и пристап	17
2. Правна рамка	21
Кривично право	24
Граѓанско и управно право	26
Законска регулатива во врска со говорот на омраза на интернет	28
3. Препораки упатени до клучните чинители	33
Државни функционери, избрани тела и политички партии	33
Интернет посредници	34
Медиуми	38
Граѓански организации	40
4. Подигање на свеста, едукација, обука и употреба на спротиставен и алтернативен говор	40
5. Поддршка за оние кои се мета на говор на омраза	44
6. Мониторинг и анализа на говорот на омраза	46
7. Национална координација и меѓународна соработка	47

Препорака CM/Rec(2022)16¹

на Комитетот на министри до земјите-членки за борба против говорот на омраза

(Усвоена од Комитетот на министри на 20 мај 2022 година
на 132-та Седница на Комитетот на министри)

ПРЕАМБУЛА

Комитетот на министри, според член 15.6 од Статутот на Советот на Европа,

Имајќи предвид дека земјите-членки на Советот на Европа се обврзаа да ги гарантираат правата и слободите утврдени во Европската конвенција за човекови права (ETS бр. 5, „Конвенцијата“) на сите во нивна надлежност, и дека човековите права и слободи се универзални, неделиви, меѓусебно зависни и меѓусебно поврзани, и се применуваат на интернет и надвор од него;

Подвлекувајќи дека подготовката и спроведувањето на политиките и легислативата за спречување и борба против говорот на омраза бара внимателно балансирање на правото на почитување на приватниот и семејниот живот (член 8 од Конвенцијата), правото на слобода на изразување (член 10 од Конвенцијата) и правото на недискриминација во однос на заштитените права од Конвенцијата (член 14 од Конвенцијата);

Истакнувајќи дека, со цел ефикасно спречување и борба против говорот на омраза, од клучно значење е да се идентификуваат и разберат неговите основни причини и поширокиот општествен контекст, како и неговите различни изрази и различни влијанија врз оние кои му се мета;

Забележувајќи дека говорот на омраза е длабоко вкоренет, комплексен и мултидимензионален феномен, кој има многу опасни форми и може да се шири многу брзо и широко преку интернет, и дека постојаната достапност на говорот на омраза на интернет го влошува неговото влијание, вклучувајќи и надвор од интернетот.

Сфаќајќи дека говорот на омраза негативно влијае на поединци, групи и општества на најразлични начини и со различен степен на сериозност, меѓу другото и со влевање страв и предизвикување понижување на оние кон кои е насочен и со обесхрабрувачко влијание врз учеството во јавната дебата, што е штетно за демократијата;

Имајќи сознание дека поединци и групи можат да бидат мета на говор на омраза по различни основи или комбинации на основи и признавајќи дека на тие лица и групи им е потребна посебна заштита, без тоа да предизвикува штета врз правата на други лица или групи;

Земајќи предвид дека говорот на омраза го попречува и често го крши правото на почитување на приватниот живот и правото на недискриминација, кои се од суштинско значење за заштита на човековото достоинство на оние кои се мета на говорот на омраза и за да се осигура дека тие не се исклучени од јавната дебата;

Потврдувајќи ја својата длабока посветеност на заштитата на правото на слобода на изразување, кое претставува еден од суштинските темели на демократското и плуралистичко општество, како што е загарантирано со член 10 од Конвенцијата, кој ја штити слободата да се има мислење и да се примаат и шират информации и идеи, без мешање на јавните власти и без оглед на границите;

Подвлекувајќи дека слободата на изразување не се однесува само на информации или идеи кои позитивно се примаат или се сметаат за ненавредливи или како нерелевантни, туку и за оние кои ја навредуваат, шокираат или вознемируваат државата или кој било дел од населението;

Потсетувајќи дека остварувањето на правото на слобода на изразување носи со себе должности и одговорности и дека секое ограничување на ова право мора да биде во строга согласност со членот 10, став 2, од Конвенцијата и според тоа

¹ Во согласност со член 10.2в од Деловникот за состаноците на замениците на министрите, Република Бугарија го задржува правото на својата Влада да го почитува или не Поглавјето I „Опсег, дефиниција и пристап“ од Препораката. Според Одлуката бр. 13/2018 на Уставниот суд, терминот „родов идентитет“ е некомпатибилен со правниот поредок на Република Бугарија.

рестриктивно да се толкува и да е во согласност со барањата за законитост, неопходост и пропорционалност на легитимните цели;

Потврдувајќи дека изразите кои имаат за цел уништување на кое било од правата и слободите утврдени во Конвенцијата не уживаат заштита според истата, во согласност со нејзиниот член 17 за забрана на злоупотреба на правата;

Свесни дека говорот на омраза е дефиниран и сфатен на различни начини на национално, европско и меѓународно ниво и дека е клучно да се развие заедничко разбирање за концептот, природата и импликациите на овој феномен и да се изнајдат поефикасни политики и стратегии за справување со него;

Сметајќи дека мерките за борба против говорот на омраза треба да бидат соодветни и пропорционални на нивото на сериозност на неговото изразување; некои изрази на говор на омраза налагаат кривично-правен одговор, додека други повикуваат на одговор на граѓанското или управното право, или треба да се решат преку мерки од неправна природа, како што се образование и подигање на свеста, или комбинација од различни пристапи и мерки;

Подвлекувајќи дека, со оглед на нивната позитивна обврска да обезбедат ефикасно остварување на основните слободи и да спречат кршење на човековите права, земјите-членки мора да се справат со говорот на омраза и да обезбедат безбедна и поволна средина за јавна дебата и комуникација, вклучително и кога истите се одвиваат на платформи или преку други услуги водени од приватни актери;

Потврдувајќи дека навредливите или штетните видови изразување кои не се доволно сериозни за да бидат легитимно ограничени според Конвенцијата треба да се решаваат со мерки од неправна природа;

Потенцирајќи ја клучната улога што медиумите, новинарите и останатите чинители кои вршат јавен надзор ја играат во демократските општества и фактот дека можат да дадат значаен придонес во борбата против говорот на омраза преку разоткривање, известување, критикување и осуда на говорот на омраза, како и преку обезбедување канали и форуми за спротиставен говор и поширок придонес за плурализмот и општествената кохезија;

Свесни дека интернет посредниците можат да ја олеснат јавната дебата, особено преку дигиталните алатки и услуги што ги даваат на располагање, а истовремено истакнувајќи дека тие алатки и услуги може да се користат за брзо ширење и во голем размер на загрижувачки обеми на говор на омраза и подвлекувајќи дека интернет посредниците треба да се погрижат нивните активности да немаат или да не олеснуваат негативно влијание врз човековите права на интернет и дека треба да се справат со таквите влијанија кога ќе се случат;

Признавајќи дека законските и политичките мерки за спречување и борба против говорот на омраза на интернет треба да се редовно да се преиспитуваат со цел да се земе предвид брзата еволуција на технологијата и дигиталните услуги и, пошироко, дигиталните технологии и нивното влијание врз информациските и комуникациските текови во современите демократски општества; и признавајќи дека тие преиспитувања треба да ја земат предвид доминацијата на одредени интернет посредници, асиметријата на моќта помеѓу некои дигитални платформи и нивните корисници, како и влијанието на овие динамики врз демократиите;

Заклучувајќи, со оглед на претходните размислувања, дека е потребен сеопфатен пристап за ефективно спречување и борба против говорот на омраза на интернет и надвор од него, кој ќе содржи кохерентна стратегија и широк сет на правни и неправни мерки кои соодветно ги земаат предвид специфичните ситуации и пошироки контексти;

Потврдувајќи ја важноста на соработката помеѓу повеќе чинители и клучните улоги што јавните институции и приватните и невладините чинители можат да ги играат во идентификувањето и спроведувањето на мерките за спречување и борба против говорот на омраза, за да промовираат култура на инклузивност и да им помогнат на оние кои се мета на говорот на омраза да ги бараат своите права;

Надоврзувајќи се на постојните спогодби на Советот на Европа и други релевантни инструменти за утврдување на стандарди, користејќи ја соодветната судска пракса на Европскиот суд за човекови права и наодите и препораките на телата за мониторинг на Советот на Европа, особено Препораката Rec(97)20 на Комитетот на министри до земјите-членки за „говорот на омраза“, Препораката Rec(97)21 на Комитетот на министри до земјите-членки за медиумите и промовирање на култура на толеранција и „Општата препорака за политики бр. 15 за борба против говорот на омраза“ на Европската комисија против расизмот и нетолеранцијата, и познавајќи ги пошироките меѓународни и европски стандарди за човекови права;

Имајќи за цел обезбедување насоки за сите оние кои се соочуваат со комплексната задача за спречување и борба против говорот на омраза, вклучително и во дигиталната средина,

Препорачува владите на земјите-членки:

1. да ги преземат сите неопходни мерки за да обезбедат брзо и целосно спроведување на принципите и насоките приложени кон оваа препорака;
2. да преземат соодветни мерки за охрабрување и поддршка на националните институции за човекови права, органите за еднаквост, граѓанските организации, медиумите, интернет посредниците и другите чинители за усвојување на мерките што се наведени за нив во принципите и насоките во прилог на оваа препорака;
3. да ги штитат човековите права и основните слободи во дигиталната средина, вклучително и преку соработка со интернет посредници, во согласност со Препораката CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците и други важечки стандарди на Советот на Европа;
4. да ги промовираат целите на оваа препорака на национално, европско и меѓународно ниво и да се вклучат во дијалог и соработка со сите засегнати страни за постигнување на тие цели;
5. да се погрижат оваа препорака да биде преведена на националните, регионалните и малцинските јазици и да се дисеминира што е можно пошироко и преку сите достапни средства меѓу надлежните органи и засегнатите страни;
6. редовно да го ревидираат статусот на спроведување на оваа препорака во насока на унапредување на нејзиното влијание и да го информираат Комитетот на министри за преземените мерки од страна на земјите членки и другите засегнати страни, за постигнатиот напредок и за какви било останати недостатоци.

ПРИЛОГ НА ПРЕПОРАКАТА CM/REC(2022)16

Принципи и насоки за сеопфатен пристап во борбата против говорот на омраза

1. Опфат, дефиниција и пристап

1. Целта на следните принципи и насоки е да им се помогне на земјите-членки и на другите релевантни чинители во спречувањето и борбата против говорот на омраза на сеопфатен начин, вклучително и во интернет средината, со цел да се обезбеди ефикасна заштита од говорот на омраза во рамките на човековите права, демократијата и владеењето на правото.
2. За целите на оваа препорака, говорот на омраза се подразбира како секој вид изразување кое поттикнува, промовира, шири или оправдува насилство, омраза или дискриминација кон лице или група лица, или кое омаловажува, поради реални или припишани лични карактеристики или статус како што се „раса“², боја, јазик, религија, националност, национално или етничко потекло, возраст, инвалидитет, пол, родов идентитет и сексуална ориентација.
3. Бидејќи говорот на омраза опфаќа низа изрази на омраза кои варираат во нивната сериозност, штетата што ја предизвикуваат и нивното влијание врз припадниците на одредени групи во различни контексти, земјите-членки треба да се погрижат да има низа соодветно прилагодени мерки за ефикасно спречување и борба против говорот на омраза. Ваквиот сеопфатен пристап треба да биде целосно усогласен со Европската конвенција за човекови права и соодветната судска пракса на Европскиот суд за човекови права (Судот) и треба да прави разлика помеѓу:
 - a. i. говор на омраза кој е забранет според кривичното право; и
 - ii. говор на омраза кој не го достигнува нивото на сериозност потребно за кривична одговорност, но сепак подлежи под граѓанското или управното право; и
- б. навредливи или штетни видови на изразување кои не се доволно тешки за легитимно да бидат ограничени според Европската конвенција за човекови права, но сепак повикуваат на алтернативни одговори, како што е наведено подолу, како што се: спротиставен говор и други контра-мерки; мерки за поттикнување на меѓукултурниот дијалог

² Бидејќи сите човечки суштества припаѓаат на ист вид, Комитетот на министри, како и Европската комисија против расизмот и нетолеранцијата (ЕКРИ), ги отфрла теориите засновани на постоењето на различни „раси“. Сепак, во овој документ, терминот „раса“ се користи со цел да се осигура дека оние лица кои генерално и погрешно се перцепираат како „припадници на друга раса“ не се исклучени од заштитата предвидена со законодавството и спроведувањето на политиките за спречување и борба против говорот на омраза.

и разбирање, вклучително и преку медиумите и социјалните медиуми; и релевантни едукативни активности за споделување на информации и за подигнување на свеста.

4. Со цел да ја проценат тежината на говорот на омраза и да утврдат кој вид одговорност, доколку постои таква, треба да му се припише на некој специфичен израз, властите на земјите-членки и другите засегнати страни треба, следејќи ги насоките дадени од соодветната судска пракса на Судот, да ги земат предвид следните фактори и интеракцијата меѓу нив: содржината на изразот; политичкиот и социјалниот контекст во моментот на изразувањето; намерата на говорникот; улогата и статусот на говорникот во општеството; начинот на којшто изразот се шири или засилува; способноста изразот да доведе до штетни последици, вклучувајќи ја и непосредноста на таквите последици; природата и големината на публиката, и карактеристиките на целната група.

5. За спречување и борба против говорот на омраза, земјите-членки треба да се стремат кон сеопфатен пристап, да подготват и спроведуваат широки политики, легислатива, стратегии или акциски планови, да одвојат соодветни ресурси за нивно спроведување и да ги ангажираат различните чинители наведени во дел 3 од овој прилог.

6. Кога земјите-членки подготвуваат и спроведуваат такви политики, легислатива, стратегии или акциски планови против говор на омраза, тие треба да обрнат соодветно внимание на важноста на следново:

- a. да појаснат кои видови на изразување се надвор од заштитата предвидена со слободата на изразување;
- b. да спроведат принципиелен пристап, базиран на човекови права, кој ги зема предвид специфичните карактеристики на различните медиуми и дигитални технологии и потенцијалното влијание на говорот на омраза кој се шири преку нив врз таргетираните лица и групи;
- v. да заземат усогласен и колаборативен повеќестран пристап поради повеќедимензионалната природа на говорот на омраза;
- г. да осигурат дека сите релевантни чинители се свесни и чувствителни на кумулативните ефекти од говорот на омраза кој се заснова на повеќе основи, вклучувајќи ја и потребата за пристап кој ги зема предвид возраста и полот; и
- д. активно да допрат до лицата кои се мета на говорот на омраза и да ги вклучат нивните перспективи во законите, политиките и другите одговори на говорот на омраза.

2. Правна рамка

7. За спречување и борба против говорот на омраза во дигиталните и недигиталните средини, земјите-членки треба да се осигураат дека е воспоставена сеопфатна и ефикасна правна рамка, која се состои од соодветно етаблирани одредби на граѓанското, управното и кривичното право. Кривичното право треба да се применува само во краен случај и за најсериозните изрази на омраза.

8. Доколку оваа правна рамка дозволува да се постават ограничувања на остварувањето на правото на слобода на изразување, земјите-членки треба да се погрижат легислативата целосно да ги исполнува барањата од член 10, став 2 од Европската конвенција за човекови права и соодветната судска пракса на Судот и да им овозможи на судските и другите органи да ја применуваат во согласност со тие барања, вклучувајќи ги и оние за пристапност, предвидливост и прецизност на законот, и да ги земат предвид факторите за проценка на тежината на говорот на омраза споменати во став 4 погоре.

9. Земјите-членки треба да воспостават ефикасни правни и практични заштитни мерки против секоја злоупотреба на легислативата за говорот на омраза, особено со цел да се попречи јавната дебата и да се замолчат критичките гласови, политичките противници или лицата кои припаѓаат на малцинствата.

10. Земјите-членки треба да ги овластат телата за еднаквост, националните институции за човекови права и граѓанските организации кои имаат легитимен интерес во борбата против говорот на омраза да им помагаат и да ги застапуваат оние кои се мета на говорот на омраза во судските постапки и да покренат правни дејствија во врска со говорот на омраза, вклучително, онаму каде што е применливо, во нивно име.

Кривично право

11. Земјите-членки треба да наведат и јасно да дефинираат во нивниот национален кривичен закон кои изрази на говор на омраза подлежат на кривична одговорност, како на пример:

- a. јавно поттикнување на извршување геноцид, злосторства против човештвото или воени злосторства;
- b. јавно поттикнување омраза, насилство или дискриминација;

- в. расистички, ксенофобични, сексистички и ЛГБТИ-фобични закани;
- г. расистички, ксенофобични, сексистички и ЛГБТИ-фобични јавни навреди под услови како оние утврдени посебно за навреди на интернет во Дополнителниот протокол кон Конвенцијата за компјутерски криминал во врска со криминализација на дела од расистичка и ксенофобична природа извршени преку компјутерски системи (ETS бр. 189);
- д. јавно негирање, омаловажување и оправдување на геноцид, злосторства против човештвото или воени злосторства; и
- ѓ. намерно ширење на материјал кој содржи такви изрази на говор на омраза (наведени од а) до д) погоре), вклучувајќи идеи засновани на расна супериорност или омраза.

12. Земјите-членки треба да обезбедат спроведување ефикасни истраги во случаи кога постои основано сомневање дека се случил чин на говор на омраза казнив според кривичното право.

Граѓанско и управно право

13. Земјите-членки треба да обезбедат ефикасна правна заштита против говорот на омраза според нивното граѓанско право и административното право, особено општото прекршочно право, законот против дискриминација и законот за административни прекршоци.

14. Земјите-членки треба да се погрижат нивното законодавство против дискриминација да се применува за сите изрази на говор на омраза забранети според кривичното, граѓанското или управното право.

15. Земјите-членки треба да осигурат дека јавните органи или институции се задолжени со закон активно да го спречуваат и да се борат против говорот на омраза и неговото ширење и да промовираат употреба на толерантен и инклузивен говор.

Законска регулатива во врска со говорот на омраза на интернет

16. Земјите-членки треба да се погрижат нивната легислатива која се однесува на говорот на омраза да ги опфаќа недигиталниот и дигиталниот говор на омраза и да содржи јасни и предвидливи одредби за брзо и ефикасно отстранување на говорот на омраза на интернет кој е забранет според кривичното, граѓанското или управното право.

17. Земјите-членки треба да ги дефинираат и разграничат, во согласност со Препораката CM/Rec(2018)2 на Комитетот на министри до земјите-членки, улогите и одговорностите на интернет посредниците, должностите и одговорностите на државните и недржавните чинители во решавањето на говорот на омраза на интернет. Покрај тоа, земјите-членки треба да создадат јасни правила и процедури за ефективна соработка со и помеѓу тие чинители во врска со проценката и истрагата на говорот на омраза на интернет кој е забранет според кривичното, граѓанското или управното право.

18. Земјите-членки треба да бараат од интернет посредниците кои работат во рамките на нивната надлежност да ги почитуваат човековите права, вклучително и законодавството за говор на омраза, да ги применуваат принципите на длабинска анализа на човековите права во текот на нивното работење и политики и да преземаат мерки во согласност со постојните рамки и процедури за борба против говорот на омраза.

19. Земјите-членки треба да гарантираат дека се воспоставени механизми за пријавување на случаи на говор на омраза на интернет до јавните власти и приватните чинители, вклучувајќи ги и интернет посредниците, и јасни правила за обработка на таквите пријави.

20. Процедурите и условите за отстранување, како и сродните одговорности и правилата за одговорност наметнати на интернет посредниците треба да бидат транспарентни, јасни и предвидливи и тие процедури треба да бидат предмет на соодветна постапка. Тие треба да им гарантираат на корисниците право на ефикасен лек преку транспарентен надзор и навремени, достапни и правични механизми за жалба, кои на крајот подлежат на независен судски преглед.

21. Земјите-членки треба да ги земат предвид значителните разлики во големината, природата, функцијата и организациската структура на интернет посредниците при изработката, толкувањето и примената на законската рамка која ја уредува одговорноста на интернет посредниците, како што е предвидено со Препораката CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците, со цел да се спречи можно несразмерно влијание врз помалите интернет посредници.

22. Земјите-членки треба да утврдат со закон дека интернет посредниците мора да преземат ефикасни мерки за да ги исполнат своите должности и одговорности да не го направат достапен или да не шират говор на омраза кој е забранет според кривичното, граѓанското или управното право. Важни елементи за исполнување на оваа должност се следниве: брза

обработка на пријави за таков говор на омраза; отстранување на таквиот говор на омраза без одлагање; почитување на барањата за приватност и заштита на податоците; обезбедување на докази поврзани со говорот на омраза забранет според кривичното право; пријавување на случаи на таквиот кривичен говор на омраза до властите; доставување до службите за спроведување на законот, врз основа на наредба издадена од надлежниот орган, докази поврзани со кривичен говор на омраза; упатување на нејасни и сложени случаи кои бараат понатамошна проценка до надлежните саморегулаторни или корегулаторни институции или органи; и предвидување на можност за спроведување, во нејасни и сложени случаи, на привремени мерки како што се одземање приоритет или контекстуализација.

23. Земјите-членки треба да утврдат со закон дека интернет посредниците и властите мора да им обезбедат на засегнатите поединци и институции кратко и прецизно објаснување за причините за нивната одлука за блокирање, отстранување или одземање на приоритет на говорот на омраза или неблокирање, неотстранување или неодземање на приоритет на пријавените елементи.

24. Земјите-членки треба да имаат воспоставен систем за откривање на информации за претплатниците во случаи кога надлежните органи процене дека говорот на омраза на интернет е во спротивност со законот, а авторите и оние кои го споделуваат се непознати за надлежните органи. Земјите-членки треба да се погрижат секое откривање на достапните информации за нивниот идентитет да биде во согласност со европското и меѓународното право за човекови права.

25. Земјите-членки треба редовно да објавуваат извештаи кои содржат сеопфатни информации и статистички податоци за говорот на омраза на интернет, вклучувајќи ги и ограничувањата на содржината, како и за барањата на државните органи до платформите за отстранување на содржината врз основа на тоа дека станува збор за говор на омраза, предмет на заштита на личните податоци во согласност со европските и меѓународните стандарди. Покрај тоа, тие треба да утврдат со закон дека релевантните интернет посредници се обврзани редовно да изготвуваат и објавуваат извештаи за транспарентност кои покажуваат расчленети и сеопфатни податоци за случаи на говор на омраза и ограничувања на содржината.

26. Земјите-членки треба да се погрижат независните органи, во соработка со интернет посредници, граѓански организации и други засегнати страни, редовно да ги проценуваат и подобруваат системите за модерирање на содржината со цел да се подобри откривањето, пријавувањето и обработката на говорот на омраза на интернет, а истовремено да се елиминираат причините за неоправдано ограничување на содржината и прекумерни услови.

27. Земјите-членки треба да осигураат дека нивната законска рамка утврдува законска обврска за електронските медиуми да не шират говор на омраза кој е забранет според кривичното, граѓанското или управното право, дека е предвидена соодветна одредба за ограничување или оневозможување на пристапот до таков говор на омраза објавен од трети страни во нивните делови за коментари или простори за соработка на нивните платформи и дека таквите ограничувања на крајот подлежат на независна судска проверка.

3. Препораки упатени до клучните чинители

Државни функционери, избрани тела и политички партии

28. Државните службеници, особено оние на раководни позиции, треба, со оглед на нивната позиција на влијание, да избегнуваат да се вклучуваат, да одобруваат или да шират говор на омраза. Тие треба да се охрабрат јавно да промовираат култура на човекови права и цврсто и брзо да го осудат говорот на омраза, почитувајќи ја слободата на изразување и информирање, вклучувајќи ги критиките и информациите кои можат да ја навредат, шокираат или вознемират државата или кој било дел од населението.

29. Парламентите, другите избрани тела и политичките партии треба да се охрабрат да воведат специфични политики за справување и борба против говорот на омраза, особено во контекст на изборните кампањи и во дебатите на претставничките собранија. За таа цел, тие треба да донесат кодекс на однесување кој предвидува внатрешна постапка за жалби и санкционирање. Тие, исто така, треба да избегнуваат секаков израз кој би можел да поттикне нетолеранција и треба отворено да го осудат говорот на омраза.

Интернет посредници

30. Во рамките на нивната должност за почитување на сите важечки закони и на човековите права, интернет посредниците треба да идентификуваат изрази на говор на омраза кои се шират преку нивните системи и да дејствуваат во врска со нив во

рамките на нивната корпоративна одговорност, во согласност со Препорака CM/Rec(2016)3 за човековите права и бизнисот и Препорака CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците.

31. Интернет посредниците треба да осигураат дека законот за човекови права и стандардите ги водат нивните политики и практики за умереност на содржината во однос на говорот на омраза, експлицитно да го наведат тоа во нивните услови на услуга и да обезбедат најголема можна транспарентност во однос на тие политики, вклучувајќи ги и механизмите и критериумите за модерирање на содржини.

32. Интернет посредниците треба внимателно да ги калибрираат своите одговори на содржините идентификувани како говор на омраза врз основа на неговата сериозност, како што е наведено во став 4 погоре, и да изработат и применат алтернативи за отстранување на содржините во помалку тешки случаи на говор на омраза.

33. Интернет посредниците треба да ги направат сите неопходни напори за да се осигураат дека употребата на алатки за автоматизација или вештачка интелигенција е надгледувана од човечки модератор и дека модерирањето на содржините ги зема предвид спецификите на релевантните правни, локални, културни, социо-политички и историски контексти. Во своите напори да ги земат предвид спецификите, тие треба да размислат за децентрализација на модерирањето на содржините.

34. Интернет посредниците треба да назначат доволен број модератори на содржини и да се погрижат тие да бидат непристрасни, да имаат соодветна експертиза, редовно да се обучуваат и да добиваат соодветна психолошка поддршка. Интернет посредниците треба, исто така, да осигураат дека контролорите од доверба и проверувачите на факти се обучени за стандардите за човекови права кои важат за говорот на омраза.

35. Интернет посредниците треба да воспостават ефикасна соработка со граѓанските организации кои работат на говорот на омраза, вклучително и на собирање и анализа на податоци, и да ги поддржат нивните напори за подобрување на политиките, практиките и кампањите за справување со говорот на омраза.

36. Интернет посредниците, вклучувајќи ги и социјалните медиуми, треба да ги разгледаат своите системи за рекламирање на интернет и употребата на системи за микротаргетирање, засилување на содржината и препораки и основните стратегии за собирање податоци за да се осигураат дека тие, директно или индиректно, не промовираат или поттикнуваат ширење говор на омраза.

37. Интернет посредниците треба да развијат внатрешни процеси кои им овозможуваат да ги откријат и спречат ризиците за човековите права во однос на проценката и третманот на говорот на омраза и треба да подлежат на редовни независни, сеопфатни и ефективни проценки и ревизии на влијанието на човековите права.

Медиуми

38. Медиумите, новинарите и другите чинители треба да ја исполнат својата улога на јавен набљудувач во демократското општество и да придонесат за јавната дебата; тие треба да уживаат слобода да известуваат за омраза и нетолеранција и да ги бираат своите техники, стилови и медиуми за известување, под услов да се стремат да ѝ обезбедат на јавноста точни и сигурни информации.

39. Медиумите и новинарите треба да се охрабрат да промовираат култура на толеранција и разбирање, во согласност со Препорака Rec(97)21 за медиумите и промовирање на култура на толеранција.

40. Медиумите од јавниот сервис треба да дадат особено значаен придонес во овој поглед, со оглед на нивната мисија да им служат на сите делови од општеството и да ја унапредуваат општествената кохезија. Тие не треба да користат или да шират говор на омраза и, како дел од нивната јавна мисија, треба активно да промовираат дијалог и разбирање меѓу групите, како и емитување на содржини кои ја прикажуваат на позитивен и поддржувачки начин разновидноста на гласовите и изворите во заедницата на која ѝ служат.

41. Медиумите и новинарите треба, во своите напори да обезбедат точни и сигурни информации, да избегнуваат дерогирачко стереотипно прикажување на поединци, групи и заедници и да им даваат глас на различни групи и заедници во општеството,

особено кога известуваат за прашања од особен јавен интерес и за време на изборни периоди. Тие треба да избегнуваат провоцирачки предрасуди и непотребно да упатуваат на лични карактеристики или статус.

42. Независните национални регулаторни органи и медиумските корегулаторни и/или саморегулаторни тела треба да играат позитивна улога во справувањето со говорот на омраза. Тие треба да бидат независни од власта, јавно отчетни и транспарентни во своето работење.

Граѓански организации

43. Граѓанските организации треба да се охрабрат да воспостават специфични политики за спречување и борба против говорот на омраза и, каде што е соодветно и изводливо, да обезбедат обука за нивните вработени, членови и волонтери. Граѓанските организации исто така треба да се охрабрат да соработуваат и да се координираат помеѓу себе и со другите засегнати страни во врска со прашањата на говорот на омраза

4. Подигање на свеста, едукација, обука и употреба на спротиставен и алтернативен говор

44. Земјите-членки треба да подготват и спроведат ефективни стратегии за истражување и решавање на основните причини за говорот на омраза, кои вклучуваат дезинформации, негативно стереотипизирање и стигматизација на поединци и групи.

45. Како дел од нивниот сеопфатен пристап за спречување и борба против говорот на омраза, земјите-членки треба да преземат низа конкретни мерки за промовирање на подигнување на свеста, образование, обука, спротиставени наративи, алтернативни наративи и меѓукултурен дијалог, во согласност со нивното искуство и знаење.

46. Земјите-членки треба да ја подигнат свеста за степенот на говорот на омраза и штетата што тој им ја предизвикува на поединците, заедниците и демократските општества во целина, критериумите што се користат за да се процени и начините на спротивставување на истиот, особено преку охрабрување и поддршка на иницијативите на релевантните органи, националните институции за човекови права, телата за еднаквост и организациите на граѓанското општество, вклучувајќи ги и оние што претставуваат поединци или групи што може да бидат мета на говорот на омраза.

47. Земјите-членки треба да се погрижат едукацијата за човекови права, едукацијата за демократско граѓанство и медиумската и информатичка писменост, од кои сите треба да се однесуваат на говорот на омраза на интернет и надвор од него, да бидат дел од општата наставна програма во образованието.

48. Земјите-членки треба да воспостават и да ги зајакнат образовните иницијативи и иницијативите за подигнување на свеста, програмите и корисничките алатки за децата и младите луѓе, родителите и старателите, воспитувачите, младинските работници и волонтерите кои работат со деца кои им овозможуваат да го разберат и да се справат со говорот на омраза. Земјите-членки треба да обезбедат децата и младите луѓе да можат ефикасно да учествуваат во изработката на вакви иницијативи, програми и алатки.

49. Земјите-членки треба да преземат конкретни мерки за поддршка на формалните и неформалните образовни активности и културни програми за пошироката јавност кои ја зајакнуваат посветеноста на човековите права како дел од плуралистичко демократско општество, да го охрабруваат критичкото размислување, да промовираат еднаквост и меѓукултурен и меѓуверски дијалог и да ги зајакнуваат компетенциите потребни за идентификување и спротивставување на говорот на омраза.

50. Земјите-членки треба да обезбедат ефективни и насочени програми за обука за сите вклучени во спречувањето и борбата против говорот на омраза, вклучувајќи ги членовите и вработените во службите за спроведување на законот, безбедносните сили, обвинителските служби, судството и вработените во медицинските служби и други јавни тела, со цел да им се овозможи да ја идентификуваат и избегнуваат употребата на говорот на омраза, да бидат чувствителни на потребите на лицата кои се мета на говорот на омраза и да им помогнат во барањето правна помош, да се справат и да го пријават неговото користење од страна на другите и да го ограничат неговото влијание врз засегнатите.

51. Земјите-членки треба да поддржат програми за подигнување на свеста и обука кои ги вклучуваат лицата кои користат говор на омраза со цел да се адресираат нивните предрасуди и дискриминаторски дејства и изрази. Во соодветни случаи, судот или обвинителската служба би можеле да обврзат на учество во ваквите програми како алтернативна санкција, со цел постигнување на ресторативна правда.

52. Земјите-членки треба, без да навлегуваат во независноста на медиумите, да охрабруваат и поддржуваат обуки за медиумските стручњаци и новинари, како дел од нивната иницијална и континуирана едукација, за тоа како да препознаат,

известуваат и реагираат на говор на омраза, како и за тоа како да избегнат негово користење и ширење и, генерално, за улогата на новинарите и медиумите во промовирањето на културата на човекови права и инклузивна јавна дебата.

53. Земјите-членки треба да ги охрабрат јавните личности, како што се политичарите, високите функционери и верските, економските и општествените водачи, строго и брзо да ја осудат употребата на говор на омраза, да користат спротиставени и алтернативни наративи и да промовираат разбирање меѓу групите, вклучително и преку изразување солидарност со оние кои се мета на говор на омраза.

54. Земјите-членки треба да ги охрабрат и поддржат националните институции за човекови права, телата за еднаквост, интернет посредниците, медиумите и граѓанските организации да создадат и промовираат спротиставен и алтернативен говор, и да ги вклучат оние кои се мета на говор на омраза во овој процес, без тоа да навлезе во нивната независност. Земјите-членки треба, исто така, да ги поддржат иницијативите за градење на капацитети и обуките за олеснување на пристапот до медиумите за лицата кои припаѓаат на малцинствата или други групи, вклучително и преку формирање на медиуми на заедницата, малцински медиумски организации и други јавни форуми каде што може да се води дијалог меѓу групите.

5. Поддршка за оние кои се мета на говор на омраза

55. Земјите-членки треба да воведат ефикасни механизми за поддршка кои ќе им помогнат на лицата кои се мета на говор на омраза да се справат со штетата што ја претрпеле. Таквите механизми треба да вклучуваат психолошка, медицинска и правна помош и би можеле да вклучат граѓански организации. Во однос на говорот на омраза кој е забранет со кривичното, граѓанското или управното право, земјите-членки треба да обезбедат и бесплатна правна помош, онаму каде што е соодветно. Треба да се посвети соодветно внимание на лицата кои припаѓаат на малцинствата и другите групи, и таквите механизми треба да усвојат пристап кој ги зема предвид возраста и полот.

56. Земјите-членки треба, вклучително и во соработка со граѓанските организации, да воспостават и спроведат мерки за подигнување на свеста и образовни мерки за лицата и групите кои се мета на говор на омраза за да ги запознаат со нивните права, со можноста да добијат правна помош преку граѓански, управни и кривични постапки и со механизмите за поддршка. Ваквите мерки треба да бидат лесно достапни и разбирливи, вклучително и на различни јазици, и генерално прилагодени на специфичните потреби на релевантните лица и групи.

57. Земјите-членки треба да го охрабрат и олеснат пријавувањето на говорот на омраза преку создавање ефикасни механизми за идентификување и брзо отстранување на сите правни и неправни пречки за таквото пријавување. Земјите-членки, исто така, треба да се погрижат лицата кои пријавуваат говор на омраза да бидат заштитени од каков било несакан третман или последици како резултат на поднесување жалба и да им се изречат санкции на сторителите во случај на повторна виктимизација.

6. Мониторинг и анализа на говорот на омраза

58. Земјите-членки треба да се погрижат нивните политики, законодавство, стратегии и акциски планови против говорот на омраза да се засноваат на докази и соодветно да го одразуваат пристапот кој ги зема предвид возраста и родот. За таа цел, земјите-членки треба да ги идентификуваат, евидентираат, следат и анализираат трендовите и да обезбедат собирање и ширење, од страна на органите надлежни за кривичен прогон, на расчленети податоци за кривичниот говор на омраза, вклучувајќи ги и пријавените и кривично гонетите случаи и, колку што е можно, средствата за негово ширење, неговиот досег и различните изрази и основи за говор на омраза и интерсекциски говор на омраза, во согласност со постојните европски стандарди за човекови права и заштита на податоците. Во овој поглед, земјите-членки треба, како што е соодветно, да соработуваат со релевантните клучни чинители.

59. Покрај тоа, земјите-членки треба, колку што е можно, да настојуваат да ги разберат и соберат податоците за перцепциите на жртвите и перцепираната распространетост на некривичниот, но штетен говор, во соработка со релевантните клучни чинители и во согласност со постојните европски стандарди за човекови права и заштита на податоците.

60. Земјите-членки треба да преземат соодветни мерки за да се осигураат дека службите за спроведување на законот ефикасно ќе ги евидентираат и следат жалбите во врска со говорот на омраза и дека ќе формираат анонимизирана архива на жалби во согласност со постојните европски стандарди за човекови права и заштита на податоците.

61. Земјите-членки треба да ги направат јавно достапни податоците, информациите и анализите за говорот на омраза и тековните трендови во согласност со постојните европски стандарди за човекови права и заштита на податоците.

7. Национална координација и меѓународна соработка

62. Со цел да се обезбеди национална координација, земјите-членки треба да се вклучат во редовни, инклузивни и транспарентни консултации, соработка и дијалог со сите релевантни чинители.

63. Земјите-членки треба да соработуваат меѓусебно во насока на унапредување на постојаноста во правните стандарди и пристапи за спречување и борба против говорот на омраза, во согласност со одредбите на оваа Препорака. Покрај тоа, тие треба да се придржуваат и ефикасно да ги спроведуваат релевантните европски и меѓународни инструменти, да соработуваат со меѓувладините организации и да разменуваат информации и најдобри практики.

Објаснувачки меморандум

Препорака CM/Rec(2022)16 на Комитетот на министри до земјите-членки за борба против говорот на омраза

1434-ти состанок, 11, 13 и 17 мај 2022 година

4.4 Управен одбор за антидискриминација, диверзитет и инклузија (CDADI) и Управен одбор за медиуми и информатичко општество (CDMSI)

ВОВЕД

1. Говорот на омраза е сложен и повеќедимензионален феномен кој има далекусежни и опасни последици во демократските општества. Тој не влијае само на достоинството и човековите права на поединецот кој е директно таргетиран, туку и на лицата кои припаѓаат на истото малцинство или група како оние кои се директно таргетирани. Говорот на омраза води до опасни поделби во општеството во целина, влијае на учеството и вклучувањето на сите оние кои се мета на истиот и ја загрозува демократијата. Метите на говорот на омраза сè повеќе се исклучуваат од општеството, се исфрлаат од јавната дебата и се замолчуваат. Историјата покажува дека говорот на омраза, исто така, намерно се користел за мобилизирање на групи и општества едни против други со цел да се предизвика насилна ескалација, кривични дела од омраза, војна и геноцид.

2. Говорот на омраза, исто така, ги спречува таргетираните поединци слободно да споделуваат и да изнесуваат идеи, да ги искажуваат своите грижи и да бидат соодветно застапени. Говорот на омраза може да биде средство за заплашување или замолчување на малцинските групи, бранителите на човековите права и претставниците на невладините организации. Слично размислување важи и за политичарите, како и за новинарите и другите медиумски актери кои известуваат за прашања од јавен интерес. Сериозниот обесхрабрувачки ефект на говорот на омраза врз новинарите и другите медиумски актери кои известуваат за прашања од јавен интерес е опфатен во книгата „Мисија за информирање: Новинарите кои се во ризик се изјаснуваат“, напишана од проф. Мерилин Кларк и г. Вилијам Хорсли. Објавена во октомври 2020 година, книгата презентира моќни сведоштва за тоа како медиумските професионалци, поради нивните истражувања, можат да станат мета на тешка и „понекогаш меѓународна“ пропаганда и кампањи на говор на омраза. Книгата го нагласува алармантното влијание што говорот на омраза може да го има кога се однесува на новинарките, особено во интернет средината. Истовремено, злоупотребата или заканата за злоупотреба на различни видови на легислатива, вклучувајќи ги и законите за говор на омраза, може да се покажат како подеднакво ефикасни во замолчувањето на јавната дебата.

3. Опстојувањето и загрижувачкото зголемување на говорот на омраза, особено на интернет, и неговото влијание врз уживањето на човековите права и демократијата во Европа се документирани од мониторинг телата на Советот на Европа, Агенцијата за основни права на Европската унија (FRA), различни други меѓувладини организации, граѓански организации, интернет посредници и други тела. Во своите неодамнешни мониторинг и годишни извештаи за земјите, Европската комисија против расизмот и нетолеранцијата (ЕКРИ) опишува, врз основа на детални статистики и студии, дека ултранационалистичкиот, ксенофобниот, расистичкиот и говорот на омраза против ЛГБТИ заедницата опстојува и се зголемува во различни земји-членки. Овој говор на омраза често се среќава на интернет (види особено во неодамнешните годишни извештаи на ЕКРИ и поглавјата за говорот на омраза во нејзините извештаи од петтиот и шестиот циклус на мониторинг на земјата). Треба да се потенцира дека таквиот пораст на говорот на омраза и особено брановите на говорот на омраза треба да се смета за специфичен предупредувачки знак дека насилна ескалација може да е неминовна и дека е потребна одлучна акција за да се зачува демократската стабилност и безбедност.

4. За да се избегне таква опасна ескалација и наместо тоа да се воспостават и одржат инклузивни општества важно е земјите-членки да преземат ефикасна и одржлива акција против говорот на омраза. Препораката им дава на земјите-членки насоки за спречување и борба против говорот на омраза. Се заснова на Препораката на Комитетот на министри од 1997 година Rec(97)20 за „говор на омраза“, која во тоа време беше усвоена заедно со Препораката Rec(97)21 за медиумите и за промовирање на култура на толеранција.

5. Тоа е комплексен напор за заштита на лицата кои се мета на говор на омраза и и заштита на почитта на нивниот приватен живот (член 8 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основните слободи (ETS бр. 005), понатаму „Конвенцијата“), истовремено зачувувајќи го правото на слобода на изразување (член 10) и со уважување на правото на недискриминација

при уживањето на правата и слободите наведени во Конвенцијата (член 14). Овој напор бара постојано и внимателно балансирање на вклучените основни права и слободи (за повеќе детали види §§24 и сл. подолу).

6. Препораката за борба против говорот на омраза, во понатамошниот текст „Препорака“, содржи широка дефиниција за говор на омраза (§2 од Препораката) и во оваа дефиниција разликува различни слоеви на говор на омраза (§3 од Препораката). Понатаму, таа обезбедува фактори за проценка на степенот на сериозност на говорот на омраза и насоки за развивање на соодветни и пропорционални одговори за тие различни слоеви на говор на омраза (§§4 и сл. од Препораката). Препораката следи сеопфатен пристап за спречување и борба против говорот на омраза. Затоа, таа не само што се занимава со неопходната правна рамка за борба против говорот на омраза, туку содржи и важни насоки за решавање на главните причини за говорот на омраза преку неправни средства, особено преку препораките направени во поглавјето 4 за подигање на свеста, образование, обука и употреба на спротиставен и алтернативен говор. Различните уставни и правни наредби и различните ситуации во земјите-членки, ќе бараат да се истражат различни начини за спроведување на оваа Препорака.

7. Говорот на омраза е насочен кон многу различни лица. Расистичкиот говор на омраза, на пример, е насочен кон лица кои припаѓаат на етнички, културни, јазични или верски малцинства, вклучувајќи ги и Ромите и Патувачите³, Евреите, муслиманите, црнциите, мигрантите и лицата со миграциско потекло, вклучувајќи ги барателите на азил, бегалците, внатрешно раселените лица и недокументираните мигранти и луѓето кои припаѓаат на други малцинства; сексистичкиот говор на омраза често е насочен кон жени; а ЛГБТИ-фобичниот говор на омраза е насочен кон лезбејките, геј, бисексуалните, трансродовите и интерсексуалните лица. Оваа Препорака и нејзиниот Прилог (Препораката) содржат мерки за заштита и помош не само на оние кои се директно мета на говор на омраза, туку и на оние кои се индиректно таргетирани (на пример, припадници на одредено малцинство или група на лица на кои припаѓа лицето кое е директно таргетирано) и оттука се засегнати од говор на омраза. За означување на сите овие лица се користи општиот термин „лица кои се мета на говор на омраза“, кој исто така ги опфаќа сите различни слоеви на говор на омраза со различен степен на сериозност (§§ 3 и 4 од Препораката). Надлежните органи и судството, а не сторителот, треба да одлучат чии човекови права се засегнати од говорот на омраза и кој претрпел штета од него. Поимот „лица кои се мета на говор на омраза“ е поширок од поимот жртва, кој е дефиниран во § 202 од овој Објаснувачки меморандум.

8. Многу лица (на пример, муслиманите со темна боја на кожата или лезбијките со ромско потекло) се мета на говор на омраза на различни, вкрстени и кумулативни основи, што понатаму ја влошува нивната ситуација (види Годишни извештаи на ЕКРИ за 2018 година, §15 и за 2019 година, §13). На пример, Препораката на Комитетот на министри CM/Rec(2019)1 за спречување и борба против сексизмот нагласува дека жените и девојчињата можат да бидат предмет на повеќекратни и вкрстени форми на дискриминација и сексизам, вклучувајќи го и сексистичкиот говор на омраза. Тие се особено изложени на тоа ако практикуваат одредени професии како новинарки или политичарки.

9. Во последниве години, говорот на омраза сè повеќе се шири преку интернет. Спречувањето и борбата против говорот на омраза на интернет претставува специфичен предизвик бидејќи може да се шири низ целиот свет како никогаш досега и тоа за неколку секунди. Тој понекогаш може да остане постојано достапен на интернет (види Европски суд за човекови права (Суд), *Делфи АС против Естонија (Delfi AS v. Estonia)*, бр. 64569/09, 16 јуни 2015 година [Голем судски совет], § 110; и *Анен против Германија (Annen v. Germany)*, бр. 3690/10, 26 ноември 2015 година, § 67). Земјите-членки ја имаат крајната обврска за заштита на човековите права и основните слободи исто така во дигиталната средина (§ 1.1.3 од CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците). Ова ја вклучува должноста за заштита на поединци од прекршоци, вклучувајќи и потенцијални прекршоци, извршени од други приватни лица и организации (*Plattform "Ärzte für das Leben" v. Austria*, бр. 10126/82, 21 јуни 1988 година, §§ 32 и сл.). Во врска со ова, Препораката ја признава централната улога на интернет посредниците за функционирањето на интернетот и комуникацијата на интернет. Покрај тоа, се потсетува на нивните одговорности во врска со говорот на омраза на интернет во согласност со CM/Rec(2016)3 за човековите права и бизнисот и CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците (за детали видете §§ 30 и сл. од оваа препорака).

10. Многу различни чинители треба да бидат вклучени во спречувањето и борбата против говорот на омраза. Тие се состојат од: јавни субјекти, вклучувајќи избрани тела и органи на федерално, регионално и локално ниво и нивни претставници и персонал, особено во областа на образованието, медиумската регулатива, полицијата, јавните медиуми и судството, националните институции за човекови права и тела за еднаквост, но и други чинители како што се политичките партии, јавните личности, интернет посредниците, медиуми во приватна сопственост, вклучувајќи комерцијални, локални и

³ Терминот „Роми и Патувачи“ се користи во Советот на Европа за да се опфати широката разновидност на групите опфатени со работата на Советот на Европа во оваа област: од една страна, Роми, Синти/Мануш, Кале, Каале, Романишал, Бојаш/Рударии; б) Балкански Египќани (Египќани и Ашкали); в) Источни групи (Дом, Лом и Абдал); и, од друга страна, групи како што се Патувачи, Јениш и населението означено под административниот термин „Gens du voyage“, како и лица кои се идентификуваат како Цигани. Ова е објаснувачка фуснота, а не дефиниција за Ромите и/или Патувачите.

малцински медиумски организации, професионални здруженија, организации на граѓанското општество, заштитници на човековите права, верски чинители, претставници на малцински и други групи, социјални партнери, академските кругови и истражувачки институти. Препораката има за цел да ги води земјите-членки и сите овие чинители во развојот на сеопфатни политики, стратегии и акциски планови за спречување и борба против говорот на омраза на ефективен начин, истовремено задржувајќи ја слободата на изразување. Поглавје 3 ги обраќа специфичните препораки до релевантните клучни чинители.

11. Препораката е развиена од страна на Комитетот на експерти за борба против говор на омраза (ADI/MSI-DIS), кој е формиран како подредено тело на Управниот одбор за антидискриминација, диверзитет и инклузија (CDADI) и Управниот одбор за медиумско и информациско општество (CDMSI). Во согласност со својата задача, Препораката се надоврзува на судската пракса на Судот која, според членот 32 од Конвенцијата, има конечна надлежност да ја толкува и применува Конвенцијата и нејзините протоколи преку својата судска пракса. Нејзините пресуди не служат само за одлучување за оние случаи покренати пред Судот, туку генерално, за појаснување, заштита и развој на правилата воспоставени со Конвенцијата, со што придонесуваат, во согласност со нејзиниот член 19, за почитување од страна на земјите-членки на заложбите преземени од нив како договорни страни (*Ирска против Обединетото Кралство*, бр. 5310/71, 18 јануари 1978 година, §154). Препораката ги дополнува постојните релевантни инструменти на Советот на Европа, вклучувајќи CM/Rec(2019)1 за спречување и борба против сексизмот.

12. Следните принципи и насоки се организирани во седум поглавја. Секое поглавје утврдува релевантни мерки кои земјите-членки и другите релевантни чинители треба да ги преземат за спречување и борба против говорот на омраза со цел да ги исполнат своите должности и одговорности според Конвенцијата. Имплементацијата на овие принципи и насоки обезбедува заштита на релевантните човекови права и основни слободи, особено оние кои се однесуваат на членовите 8, 10 и 14 од Конвенцијата, со целосно почитување на принципот на владеење на правото. Нејзиното брзо и целосно спроведување треба редовно да се разгледува.

1. ОПФАТ, ДЕФИНИЦИЈА И ПРИСТАП

Во врска со став 1:

13. Препораката има за цел да им помогне на земјите-членки во борбата против говорот на омраза на сеопфатен начин. Таа содржи правни и неправни мерки за решавање не само на говорот на омраза на интернет и надвор од него, туку и на неговите основни причини. На овој начин помага да се спречи луѓето да прибегнуваат кон говор на омраза и промовира употреба на инклузивен говор.

14. Препораката ја нагласува потребата од пристап со повеќе чинители, како што е наведено во нејзиното поглавје 7, и дека клучните чинители можат да дадат специфичен придонес за спречување и борба против говорот на омраза, како што е наведено во поглавјето 3 од Препораката и нејзиниот Објаснувачки меморандум.

Во врска со став 2:

15. До денес не постои авторитативна, правно обврзувачка дефиниција за говор на омраза на европско или меѓународно ниво. Постојните дефиниции и описи на терминот често се политички по природа и се општо формулирани. Тие генерално покриваат говор кој генерира и засилува омраза и кој често е вкоренет во нетолеранција и омраза (види Препорака бр. R (97)20 за „Говор на омраза“, §1; Меѓународна конвенција за елиминација на сите форми на расна дискриминација (ICERD), Член 4; Меѓународниот пакт за граѓански и политички права на ООН (ICCPR), Член 20.2; Резолуција на ПССЕ 2275(2019) за улогата и одговорностите на лидерите во борбата против политичкиот говор и омразата §1; Резолуција на ПССЕ 2144 (2017) за ставање крај на сајбердискриминацијата и омразата на интернет §2; Преамбула на ОПП бр. 15 на ЕКПР за борба против говорот на омраза, §6; и Стратегија и план за акција на Обединетите нации за говор на омраза, стр. 10).

16. Правната дефиниција на говорот на омраза во соодветните национални закони се разликува во моментот и го одразува обемот, распространетоста и влијанието на специфичните видови на говор на омраза во различни општествени контексти. Оваа ситуација е во согласност со принципите на пропорционалност и неопходност за минимизирање на мерките за криминализација во онаа мера која е неопходна за борба против незаконските штети.

17. Оваа Препорака, исто така, го подразбира поимот говор на омраза во широка смисла бидејќи има за цел да им помогне на земјите-членки да изработат законодавство, политики, стратегии и акциски планови кои ја спречуваат и се борат против ширењето на омразата на сеопфатен начин. Ова опфаќа подигање на свеста и едукација, како и мерки кои имаат за цел заштита на оние кои се мета на говорот на омраза. Дефиницијата ги покрива сите три слоеви на говорот на омраза кои се разликуваат во § 3 на Препораката според нивното ниво на сериозност.

18. Широките поими на дефиницијата исто така опфаќаат широк опсег на различни изрази на говор на омраза, вклучувајќи ги и оние наведени во §§ 11 и 13 од Препораката, од кои неколку се дефинирани во европски и/или меѓународни правно обврзувачки и необврзувачки инструменти (види §§ 55-57, 61,63 од Објаснувачкиот меморандум). Тие вклучуваат директно и јавно поттикнување да се изврши геноцид; поттикнување на омраза, насилство или дискриминација; расистички, ксенофобични, сексистички и ЛГБТИ-фобични закани и навреди; негирање, банализирање и одобрување, на геноцид, на злосторства против човештвото и на воени злосторства за кои судовите утврдиле дека се случиле, и на глорификација на лица осудени за сторени такви злосторства; застапување, промовирање или поттикнување, во која било форма, на омаловажување, омраза или оцрнување на лице или група на лица; како и секое вознемирување, негативно стереотипизирање или стигматизирање во однос на тие лица или група на лица; оправданоста на сите претходни видови изразување; и намерното ширење на материјалот што содржи такво изразување (види во овој поглед и Преамбула на ОПП бр. 15 на ЕКРИ за борба против говорот на омраза).

19. Списокот на основи кои се користат во оваа Препорака опфаќа низа лични карактеристики и статус, поради кои лицата или групите на лица се разликуваат едни од други и кои генерално се сметаат за недозволиви основи за дискриминација. Списокот на основи е намерно отворен. Всушност, дефиницијата дадена во Препораката треба да се толкува во согласност со еволутивната природа на правата на Конвенцијата, особено член 14. Тој, исто така, се надоврзува на други релевантни меѓународни инструменти (за детали види во Водич на Судот за член 14 од Европската конвенција за човекови права и за член 1 од Протоколот бр. 12 кон Конвенцијата, Забрана на дискриминација, §§ 87 и сл.; Член 2.1 од ICCPR; Член 2.2 од Меѓународниот пакт за економски, социјални и културни права; и ОПП бр. 15 на ЕКРИ за борба против говорот на омраза). Дефиницијата, исто така, го опфаќа говорот на омраза на повеќе основи. Отворениот список овозможува прилагодување на одговорите на говорот на омраза во однос на општествениот развој. Во Препораката се зема предвид дека обемот, природата и влијанието на говорот на омраза на различни основи и во различни социјални контексти може да се разликуваат и се смета дека земјите-членки се во подобра позиција да одлучуваат за соодветните одговори.

20. Одредбите што треба да ги преземат земјите-членки и другите засегнати страни за справување со дискриминацијата врз основа на пол и/или род изразена во форма на сексистички говор на омраза се исто така наведени во CM/Rec(2019)1 за спречување и борба против сексизмот (види Преамбула и §§ I.A.1, I.A.10, II.B.1, II.C.3, II.F.2, II.H.3).

21. Дефиницијата понатаму ги опфаќа случаите во кои лицето кое е мета на говор на омраза (види дефиниција на овој термин во § 7 од овој Објаснувачки меморандум) се смета дека има одредена лична карактеристика или статус, додека во реалноста ова лице го нема. Пример за тоа би било извршителот го навредува лицето поради припадност кон одредена религија, но во реалноста тоа припаѓа на друга или не припаѓа на никоја религија.

22. Дефиницијата исто така го опфаќа говорот на омраза во врска со сите различни форми на расизам во согласност со член 14 од Конвенцијата. Ова вклучува антисемитизам, антимуслимански расизам и нетолеранција и дискриминација на христијаните и лицата кои припаѓаат на религиозни или верски малцинства, како што е споменато во членот 9 од Конвенцијата и судската пракса на Судот, како и антициганизам, расизам против црнци и ксенофобија, воопшто, но и поврзана со миграција.

23. Дефиницијата треба да придонесе за развивање на заедничко разбирање на говорот на омраза во земјите-членки. Бидејќи говорот на омраза сè повеќе се шири низ интернетот и надвор од границите на една земја-членка, потребна е посилна меѓународна соработка за спречување и борба против нејзиното ширење на меѓународно ниво (види исто така §§ 62-63 од Препораката).

Во врска со став 3:

24. Препораката прави разлика меѓу различни слоеви на говор на омраза според нивната сериозност. Имајќи ја предвид потребата од заштита на вредностите во основата на Конвенцијата и земајќи предвид дека правата од членовите 8 и 10 од Конвенцијата заслужуваат еднаква почит, мора да се постигне рамнотежа која би ја запазила суштината на двете права (*Перинчек против Швајцарија (Perinçek v. Switzerland)*, бр. 27510/08, 15 октомври 2015 год. [Висок судски совет], § 110). Според судската пракса земјите-членки имаат, во согласност со член 8 од Конвенцијата, позитивна обврска да ги заштитат жртвите на говор на омраза која достигнува одредено ниво или праг на сериозност, вклучително и преку кривичното право (*Делфи АС против Естонија (Delfi AS v. Estonia)*, цитирано погоре, §§ 153 и 159; *Беузарас и Левикас против Литванија (Beizaras and Levickas v. Lithuania)*, бр. 41288/15, 14 мај 2020 год., § 125; *Будинова и Чапразов против Бугарија (Budinova and Chaprazov v. Bulgaria)*, бр. 12567/13, 16 февруари 2021 год., §§ 62 и сл.; а за повеќе детали види подолу §§ 37 и сл. од Објаснувачкиот меморандум). Иако начинот на обезбедување на усогласеност со членот 8 кога се работи за обезбедување заштита од дејствија на поединци е во принцип во рамките на слободната проценка на државата, потребни се ефикасни одредби на кривичното право за ефективно одвраќање од сериозни дела каде што се доведуваат во прашање важни аспекти од приватниот живот (*Беузарас и Левикас против Литванија*, цитирано погоре, § 110).

25. Истовремено, во член 10.2 од Конвенцијата се признава дека остварувањето на слободите предвидени во член 10.1 „може да биде предмет на формалности, услови, ограничувања или казни што се пропишани со закон и се неопходни во едно демократско општество“ со цел специфични интереси што треба да се заштитат (национална безбедност, територијален интегритет или јавна безбедност, за спречување на неред или криминал, за заштита на здравјето или моралот, за заштита на угледот или правата на другите, за спречување на откривање информации добиени во доверба, или за одржување на авторитетот и непристрасноста на судството). Имајќи го предвид опсегот на член 10.2 и земајќи го предвид принципот на пропорционалност, земјите-членки може да бидат доведени да се повикаат на одредбите на граѓанското и управното право за заштита на жртвите на говор на омраза (*Перинчек против Швајцарија*, цитирано погоре, § 273). Ваквите одредби од управното и граѓанското право, како и кривичните санкции, исто така, придонесуваат за заштита на жртвите од дискриминација според членот 14 од Конвенцијата. За некои држави, кривичното право е единствена основа за регулирање на криминалниот говор на омраза, додека некриминалниот говор на омраза нема правно значење. Сепак, во овие случаи, таквото кривично право може да опфати мерки, како дел од кривични правни лекови, кои другите држави обично можат да ги сметаат за граѓански мерки – како што се парични казни и надомест како дел од кривична санкција (на пример, наместо или дополнително на казна притвор или затвор).

26. Во праксата, земјите-членки ги решаваат најсериозните случаи на говор на омраза преку кривичното право, а понекогаш и паралелно преку граѓанското право во однос на компензацијата. Полесните случаи се решаваат само преку управното или граѓанското право.

27. Кога Судот решава случаи кои се однесуваат на поттикнување на омраза и слобода на изразување, тој користи два пристапа кои се предвидени со Конвенцијата: пристапот на исклучување од заштитата на Конвенцијата, предвиден со член 17 (забрана на злоупотреба на правата), каде што предметните коментари претставуваат говор на омраза и ги негираат основните вредности на Конвенцијата; и пристапот на поставување ограничувања на заштитата, предвидени со член 10.2, од Конвенцијата, овој пристап е усвоен кога предметниот говор, иако е говор на омраза, не може да ги уништи темелните вредности на Конвенцијата.

28. За сеопфатно да се одговори на говорот на омраза, важно е да се решат, на соодветен и пропорционален начин, навредливите или штетните форми на изразување кои не се доволно сериозни за да оправдаат ограничување според Конвенцијата. Ваквиот пристап е во согласност со основните цели на оваа Препорака, особено со потребата да се примени сеопфатна стратегија во однос на справувањето со феноменот на говор на омраза.⁴

29. Постојат навредливи или штетни типови изрази кои, според оваа Препорака, може да се сметаат како говор на омраза, но не повлекуваат кривична, граѓанска или административна одговорност. Тие во принцип се заштитени со член 10 од Конвенцијата, чија заштита се протега и на говор кој ја навредува, шокира и вознемирува државата или кој било дел од населението (*Хендсайд против Обединетото Кралство (Handyside v. United Kingdom)*, бр. 5493/72, 7 декември 1976 год., § 49).

30. Како што е предвидено со членот 10.2, оној кој ги остварува правата и слободите пропишани во првиот став од тој член презема одредени „должности и одговорности“. Во специфичниот контекст на религиозните мислења и верувања, Судот пресуди дека „може легитимно да се вклучи обврска да се избегнуваат колку што е можно повеќе изразите кои се неосновано навредливи за другите, а со тоа и претставуваат кршење на нивните права и кои, според тоа, не придонесуваат кон никаква форма на јавна дебата која би направила напредок во хуманитарните прашања“ (*Институт Ото Премингер против Австрија (Otto-Preminger-Institut v. Austria)*, бр. 13470/87, 20 септември 1994 год., § 49; Венецијанска комисија, 2010 год., „Богохулење, навреда и омраза: пронаоѓање одговори во демократско општество“, § 73; и, Комитет за човекови права на ОН, *Малколм Рос против Канада (Malcolm Ross v. Canada)*, Коминике бр. 736/1997, U.N. Doc. CCPR/C/70/D/736/1997 (2000), § 11.6).

31. Таквиот говор на омраза што не повлекува кривична, граѓанска или административна одговорност, сепак може да предизвика или да ги засили предрасудите, нетолеранцијата и омразата, да предизвика загриженост во однос на толеранцијата, учтивоста, вклучувањето и почитувањето на правата на другите и да ја загрози социјалната кохезија и демократската стабилност. Затоа, во едно демократско општество, треба да се решат основните причини за таквиот говор на омраза преку неправни мерки како што се промовирање на дијалог и етика на комуникација, подигање на свеста, образование - вклучувајќи ги иницијативите за медиумска и интернет писменост и спротоставени наративи. Телата за

⁴ Улогата на овој Објаснувачки меморандум е да обезбеди понатамошно објаснување за Препораката и нејзиниот сеопфатен пристап. Целта е да се водат земјите-членки и другите чинители во адресирањето на говорот на омраза во сите негови форми од сеопфатна перспектива и не треба да се сфати дека има за цел да се меша во независноста на Судот.

еднаквост, националните институции за човекови права и граѓанските организации треба да играат значајна улога во овие области.

Во врска со став 4:

32. Судот разработи збир на фактори кои треба да се применат за да се процени сериозноста на говорот на омраза и за калибрирање на соодветни одговори и лекови. Факторите се следниве:

- содржината на говорот (*Лероа против Франција (Leroy v. France)*, бр. 36109/03, 2 октомври 2008 год., §§ 38 и сл.);
- политичкиот и општествениот контекст во времето на изразување на говорот (*Лероа против Франција*, цитирано погоре, §§ 38 и сл.; *Делфи АС против Естонија*, цитирано погоре, §§ 142-146; *Перинчек против Швајцарија*, цитирано погоре, § 205; намерата на говорникот (*Јерсилд против Данска (Jersild v. Denmark)*, бр. 15890/89, 23 септември 1994 год., § 31-37);
- улогата и статусот на говорникот во општеството (*Фере против Белгија (Féret v. Belgium)*, бр. 15615/07, 16 јули 2009 год., §§ 63 и сл.; виси исто Општа препорака бр. 35, „Борба против расистичкиот говор на омраза“ на Комитетот за елиминација на расната дискриминација (подолу ЦЕРД); Акцискиот план од Рабат за забрана на застапување национална, расна или верска омраза што претставува поттикнување на дискриминација, непријателство или насилство (подолу Акционен план од Рабат); и Водичот за член 10 од Европската конвенција за човекови права, Слобода на изразување, § 225);
- формата на нејзината дисеминација (*Сава Терентјев против Русија (Savva Terentyev v. Russia)*, бр. 10692/09, 28 август 2018 год., § 79; *Делфи АС против Естонија*, цитирано погоре, § 110; *Стомакхин против Русија (Stomakhin v. Russia)*, бр. 52273/07, 9 мај 2018 год., § 131; и *Јерсилд против Данска*, цитирано погоре, § 32-33);
- начинот на кој се даваат изјавите, и нивниот капацитет – директно или индиректно - да доведат до штетни последици, вклучувајќи ја и неизбежноста (*Перинчек против Швајцарија*, цитирано погоре, § 205; *Сава Терентјев против Русија*, цитирано погоре, § 32-33);
- природата и големината на публиката (*Вејделанд и други против Шведска (Vejdeland and Others v. Sweden)*, бр. 1813/07, 9 февруари 2012 год., §§ 51-58; и *Лилиендал против Исланд (Lilliendahl v. Iceland)*, бр. 29297/18, 11 јуни 2020 год., §§ 38-39);
- карактеристиките на целната група, на пример, нејзината големина, нејзиниот степен на хомогеност, нејзината посебна ранливост или историја на стигматизација, и нејзината позиција во однос на општеството како целина (*Будинова и Чапразов против Бугарија*, цитирано погоре, § 63).

33. Интеракцијата помеѓу овие различни фактори е таа која е одлучувачка во одреден случај, а не само еден фактор одделно (*Перинчек против Швајцарија*, цитирано погоре, §208; *Будинова и Чапразов против Бугарија*, цитирано погоре, § 63). Покрај тоа, Судот смета дека земјите-членки имаат одредена маржа на проценка во однос на проценката дали мерките за борба против говорот на омраза се „неопходни“ во смисла на член 10.2 од Конвенцијата (*Перинчек против Швајцарија*, цитирано погоре, § 196).

34. Судот користи слични фактори за да утврди дали говорот на омраза го достигнува минималниот праг во однос на членот 8 од Конвенцијата (за детали види § 42 подолу). Тие фактори не треба да се користат само од страна на државните актери, вклучувајќи ги и службите за спроведување на законот, туку и од сите други учесници кои се вклучени во справувањето со и спротивставувањето на говорот на омраза на интернет и надвор од него, вклучувајќи ги и интернет посредниците. Овие фактори постојат за да им помогнат на сите чинители да изработат соодветни и пропорционални мерки за справување со различните слоеви и изрази на говор на омраза. Спорните случаи треба да се изведат пред судството со цел да му се овозможи да донесува обврзувачки одлуки.

35. § 15 од Општата препорака бр. 35 од ЦЕРД дефинира слични фактори за проценката дали говорот на омраза го достигнува нивото, на кое би требало да се прогласи за кривично дело: (1) Содржина и форма на говорот; (2) Економска, социјална и политичка клима; (3) Позиција или статус на говорникот; (4) Досег на говорот; и (5) Цели на говорот. Препораката на ЦЕРД потекнува од § 29 од Акцискиот план од Рабат, кој беше усвоен во 2012 година од експерти на крајот од серијата конференции организирани од Канцеларијата на ОН на Високиот комесаријат за човекови права, и кој ги содржи за истата цел следните фактори: (1) Социјален и политички контекст; (2) Статус на говорникот; (3) Намера да се поттикне публиката против целна група; (4) Содржина и форма на говорот; (5) Обем на неговото ширење; и (6) Веројатност за штета, вклучувајќи ја и неизбежноста.

Во врска со став 5:

36. Сеопфатниот пристап за борба против говорот на омраза, кон кој се стреми оваа Препорака, бара политиките, законодавството, стратегиите и акционите планови да ги покриваат различните области на дејствување обработени во Поглавјата 2 и 4 до 7 од оваа Препорака. Ваквите дејства вклучуваат широк спектар на јавни и приватни клучни актери, како што е опфатено во поглавје 3 од оваа Препорака. Соодветни човечки и финансиски ресурси треба да бидат доделени за спроведување на сите политики кои се сметаат за неопходни.

Во врска со став 6:

37. Кога се развива и спроведува овој сеопфатен пристап за спречување и борба против говорот на омраза, земјите-членки треба да земат предвид голем број на вкрстени прашања.

38. Органите на земјите-членки треба, како што е дополнително детално опишано во §§47 и сл. од Објаснувачкиот меморандум, да разјаснат, во согласност со Конвенцијата и поврзаната судска пракса, кога говорот на омраза треба да биде забранет според кривичното, граѓанското или административното право.

39. При развивање и спроведување на политики, легислативи, стратегии и акциони планови за спречување и борба против говорот на омраза, земјите-членки треба да ја балансираат потребата за заштита на правата на оние кои се мета на говор на омраза со правото на слобода на изразување. Истовремено, тие треба да земат предвид дека ваквите политики имаат различни последици врз широк спектар на јавни и приватни медиумски чинители, со специфични карактеристики и во традиционалните и дигиталните медиуми. Земјите-членки, исто така, треба соодветно да земат предвид дека дигиталната средина, вклучувајќи ги и алатките како што се системите за препораки и автоматизираните алатки за модерирање на содржините, продолжуваат да еволуираат со брзо темпо. Дефиниција на терминот „модерирање на содржини“ се дава во Објаснувачкиот меморандум на Упатството за модерирање на содржината усвоено од страна на CDMSI на нејзиниот 19-ти пленарен состанок на 19-21 мај 2021 год. („Модерирање на содржини: Добри практики за ефективни правни и процедурални рамки за механизми за саморегулирање и корегулирање на модерирањето на содржини“, во понатамошниот текст, „Упатство за модерирање на содржини“).

40. Говорот на омраза не само што е насочен кон индивидуална личност туку и кон заедници и групи и често се засилува со неговата широка дистрибуција преку интернет и други канали. За спречување и борба против неговата дистрибуција на ефективен и сеопфатен начин, потребно е да се мобилизираат и соработуваат широк спектар на чинители во јавната и приватната сфера (за повеќе детали видете поглавја 3 и 7 посебно).

41. Ефектите на говорот на омраза можат да бидат уште позасилени кога се базираат не само на една, туку и на неколку основи. Жените кои припаѓаат на одредено национално малцинство, на пример, можат да станат мета на говор на омраза не само поради нивниот пол, туку и нивното етничко потекло. Кумулативните ефекти на ваквиот говор на омраза и интеракцијата на различните основи и пристрасности можат да доведат до тоа оние кои се негова цел да се најдат во особено ранлива ситуација и да имаат потреба од специфична заштита и помош (за повеќе детали видете на пример Објаснувачки меморандум на ОПП бр. 14 на ЕКРИ за борба против расизмот и расната дискриминација при вработување, § 1). Кога се изработуваат и спроведуваат политиките, стратегиите и акциските планови за спречување и борба против говорот на омраза, земјите-членки и другите клучни чинители (види поглавје 3) треба дополнително да усвојат пристап кој ги зема предвид возраста и полот. Овој пристап треба да ги земе предвид интересите и грижите на секоја личност и група, да ги истражи нивните специфичности и потреби и да има за цел да дизајнира подобри политики и специфични дејства за да ги задоволи тие потреби.

42. При развивање на политики, стратегии или акциони планови за спречување и борба против говорот на омраза, земјите-членки треба да ги вклучуваат не само различните засегнати учесници туку и лица кои всушност се или потенцијално се мета на говор на омраза. Ова треба да се случи од почетокот на процесот со цел да се даде централно место на искуствата и потребите на таргетираните лица.

2. ПРАВНА РАМКА

Во врска со став 7:

43. Говорот на омраза, според § 2 од Препораката, го попречува достоинството и психолошката благосостојба, а во некои случаи и физичкиот интегритет, на оние кои му се мета, кои се заштитени според член 8 од Конвенцијата. Како што е наведено во §§ 24-25 од овој Објаснувачки меморандум, земјите-членки имаат позитивна обврска според член 8 од Конвенцијата да ги заштитат жртвите на говорот на омраза кога ќе достигне одредено ниво или праг на сериозност, вклучително и преку

кривичното право (*Делфи АС против Естонија*, цитирано погоре, §§ 153 и 159; *Беизарас и Левикас против Литванија*, цитирано погоре, § 125; *Будинова и Чапразов против Бугарија*, цитирано погоре, §§ 62 и сл.). Не може да се исклучи дека говорот на омраза со одредено ниво на интензитет, и во зависност од контекстот, може да претставува и нечовечки или понижувачки третман и на тој начин да го прекрши членот 3 од Конвенцијата (во врска со ова види *Кирали и Деметер против Унгарија* (*Király and Dömötör v. Hungary*), бр. 10851/13, 17 јануари 2017 год., § 41-42). Членот 10 од Конвенцијата и принципите на пропорционалност бараат земјите-членки да воведат помалку сериозни форми на мешање во однос на правото на слобода на изразување за да се заштитат жртвите на говор на омраза, како што се одредбите на управното и граѓанското право.

44. Многу земји-членки имаат ратификувано обврзувачки меѓународни инструменти кои содржат конкретни обврски во однос на содржината на законските одредби, на пример ICERD, the ICCPR, Конвенција за спречување и казнување на кривичното дело геноцид на ООН (понатаму, Конвенција за геноцид), Дополнителниот протокол на Конвенцијата за компјутерски криминал во врска со криминализација на дела од расистичка и ксенофобична природа извршени преку компјутерски системи (понатаму, ETS бр. 189 APCCC), и Конвенцијата (бр. 111) на Меѓународната организација за труд во врска со дискриминацијата во однос на вработувањето и професијата, 1958 год. Земјите-членки се охрабруваат да продолжат со ратификација и имплементација на овие инструменти, како релевантни, со цел да се обезбедат сè похомогени стандарди на меѓународно ниво и да се избегне фрагментација, особено во однос на спречувањето и борбата против говорот на омраза на интернет. Земјите-членки на ЕУ, исто така, се обврзани со инструменти како што се Рамковната одлука 2008/913/ПВР на Советот на ЕУ за борба против одредени форми и изрази на расизам и ксенофобија со помош на кривичното право и обврзани се да ја транспонираат содржината на директивите на ЕУ за еднаков третман: 2000/43/ЕЦ, 2004/113/ЕЦ, 2006/54/ЕЦ and 2010/41/EU во нивните национални законодавства.

45. Како што е наведено во § 25 погоре, секое ограничување на правото на слобода на изразување мора да биде предвидено со закон, да има легитимна цел и да биде неопходно во едно демократско општество (член 10.2 од Конвенцијата). Во најтешките случаи на говор на омраза се оневозможува сторителот да се повика на заштитата предвидена со член 10 од Конвенцијата. Членот 17 од Конвенцијата ја отстранува оваа заштита кога таквиот говор е некомпатибилен со вредностите прокламирани и загарантирани со Конвенцијата. Според судската пракса на Судот, овие вредности вклучуваат толеранција, социјален мир и недискриминација (*Павел Иванов против Русија* (*Pavel Ivanov v. Russia*), бр. 35222/04, 20 февруари 2007 год., § 1; и, *Фуад Белкасем против Белгија* (*Fouad Belkacem v. Belgium*), бр. 34367/14, 27 јуни 2017 год., § 33), родова еднаквост (*Касимакхунов и др. против Русија* (*Kasymakhunov et al. v. Russia*), бр. 26261/05 и 26377/06, 14 март 2013 год., § 110), и правда и мир (*М'Бала М'Бала против Франција* (*M'Bala M'Bala v. France*), бр. 2539/13, 20 октомври 2015 год., § 3349).

46. Граѓанското, управното и (во краен случај) кривичното право мора да се користат само за санкционирање на случаи на говор на омраза кои достигнуваат одредено ниво на сериозност, што, според судската пракса на Судот, е потребно за член 8 да влезе во игра (види исто така член 24 погоре). Според соодветната судска пракса, треба да постои проценка дали негативна јавна изјава за социјална група може да се смета дека влијае на „приватниот живот“ на одделни членови на таа група до степен на активирање на примената на член 8 од Конвенцијата во однос на нив. Во врска со ова, Судот ги применува факторите наведени во § 4 од Препораката (*Будинова и Чапразов против Бугарија*, цитирано погоре, §§ 62-63; и, *Бехар и др. против Бугарија*, бр. 29335/13, 16 февруари 2021 год., §§ 65 и сл.).

Во врска со став 8:

47. Земјите-членки треба да користат јасна и прецизна терминологија и дефиниции, и да се воздржат од употреба на нејасни и општи термини во нивната легислатива кои се однесуваат на говорот на омраза, тие исто така треба да обезбедат насоки за нејзино толкување и примена. На тој начин одлуките стануваат предвидливи и транспарентни. Со други зборови, текстот на законските одредби треба да им овозможи на поединците да го регулираат нивното однесување и да ги предвидат последиците од нивните дејства (*Алтуѓ Танер Акчам против Турција* (*Altuğ Taner Akçam v. Turkey*), бр. 27520/07, 25 јануари 2012 год., § 93 и сл.; и, *Делфи АС против Естонија*, цитирано погоре, § 121). Ова исто така им помага на националните судови да развијат конзистентна судска пракса.

48. Ограничувањата на правото на слобода на изразување треба да се толкуваат рестриктивно, да бидат целосно во согласност со член 10.2 од Конвенцијата и да ги земат предвид факторите дефинирани во § 4 од Препораката за проценка на тежината на говорот на омраза и соодветното ниво на одговор. Во согласност со судската пракса на Судот, секое ограничување мора да одговори на итна социјална потреба, да биде најмалку интрузивната мерка која е на располагање, да не биде премногу широка и да биде пропорционална, така што користа за заштитениот интерес да ја надминува штетата за слободата на изразување, вклучително и во однос на санкциите што ги одобрува (како референца види Водич за член 10 од Европската конвенција за човекови права, слобода на изразување).

49. Правната јасност во легислативата која се однесува на говорот на омраза не треба да служи само за целта (i) од член 7 од Конвенцијата (нема казна без закон), туку и (ii) да обезбеди јасност, вклучувајќи го и минималниот праг за криминализација, (iii) да го разграничи говорот кој е заштитен со слободата на изразување, и (iv) да дејствува како заштита од злоупотреба (од овој аспект види *Будинова и Чапразов против Бугарија*, цитирано погоре, § 61 и сл.). Според судската пракса на Судот, од витално значење е одредбите на кривичното право насочени против изразите кои предизвикуваат, промовираат или оправдуваат насилство, омраза или нетолеранција, јасно и прецизно да го дефинираат обемот на релевантните кривични дела. Одредбите мора да бидат строго толкувани со цел да се избегне ситуација каде дискреционото право на државата да гони за вакви прекршоци станува премногу широко и потенцијално предмет на злоупотреба преку селективно спроведување (*Сава Терентјев против Русија*, цитирано погоре, § 85; и, *Алтуз Танер Акчам против Турција*, цитирано погоре, § 93-94).

Во врска со став 9:

50. Законската регулатива која се однесува на говорот на омраза, како и рамките за модерирање на содржината (за детали видете §§ 16 и сл. од Препораката) не треба да се злоупотребува, на пример за попречување на јавната дебата, замолчување на политичките противници, новинарите, медиумите, малцинските групи или други кои придонесуваат за јавната дебата, вклучувајќи ги и критичките гласови (види *СМ/Rec(2018)2* за улогите и одговорностите на интернет посредниците, § 1.3. и 1.4.). Во овој поглед, Судот нагласи дека постои мал простор според член 10 да се забранат ограничувањата на правото на слобода на изразување во сферата на политичката дебата и прашањата од јавен интерес, и дека границите на прифатливата критика се пошироки за владата отколку за приватно лице (*Динк против Турција (Dink v. Turkey)*, бр. 2668/07, 14 септември 2010 год., § 133; и, *Перинчек против Швајцарија*, цитирано погоре, § 197). Правните и практичните заштитни мерки ја сочинуваат јасната формулација на законодавството за говор на омраза (види погоре §§ 47 и сл. од Објаснувачкиот меморандум). Потребно е да има транспарентен законодавен процес со консултација со заинтересираните страни, правила за имунитет за избраните функционери, рамка усогласена со човековите права за модерирање на содржината, редовна проценка на легислативата која се однесува на говорот на омраза, системи за модерирање на содржината за интернет посредници (види §§ 26 и 34 од Препораката) и контрола од страна на медиумите и академската заедница на случаи на говор на омраза и можни злоупотреби на легислативата која се однесува на говорот на омраза.

Во врска со став 10:

51. Често, оние кои се директно или индиректно мета на говор на омраза се плашат и не сакаат сами да пријават и да покренат судска постапка. Затоа важно е да се осигура дека постојат институции кои можат да ги застапуваат или да иницираат правно дејство во нивно име или дури и наместо нив.

52. Во ситуација кога случаите на говор на омраза го достигнуваат минималното ниво на сериозност кое го бара член 8 (види § 33 погоре) за да се преземе акција, земјите-членки треба да се погрижат телата за еднаквост и националните институции за човекови права да имаат мандат да обезбедат правни совети и помош за оние кои се мета на говор на омраза. Ова е за да се гарантираат нивните права пред институциите, судските тела и судовите во согласност со националните одредби. Каде што е соодветно, ова треба да го вклучува правото на нивно застапување, со нивна согласност, пред таквите институции, судски тела и судови. Исто така, каде што е соодветно, да се покренат случаи на индивидуална и структурна дискриминација или нетолеранција во име на националната институција за човекови права или телото за еднаквост (види ОПП бр. 2 на ЕКРИ за тела за еднаквост за борба против расизмот и нетолеранцијата на национално ниво, §§ 14-15; од иста природа се Директивите на ЕУ за еднаков третман 2000/43/EC, 2004/113/EC, 2006/54/EC and 2010/41/EU).

53. Покрај тоа, невладините организации формирани со цел да им помагаат на луѓето кои се мета на говор на омраза да го остварат своето право на одбрана, вклучително и во судот, треба да можат да дејствуваат како нивен претставник пред институциите, судските тела и судовите, во согласност со националните одредби. Според Судот, повикувањето на колективните тела, како што се здруженијата, е, во современите општества, едно од достапните средства, понекогаш и единствено средство, достапно за поединците за ефикасна одбрана на нивните конкретни интереси. Покрај тоа, правото на здруженијата за покренување на судски постапки во одбрана на интересите на нивните членови е признаено со законодавството на повеќето европски земји (види *Беизарас и Левикас против Литванија*, цитирано погоре, § 81). Слични права им се дадени и во областа на граѓанското и управното право (види ОПП бр. 7 на ЕКРИ за националното законодавство за борба против расизмот и расната дискриминација, § 25; и понатамошни примери дадени во директивите на ЕУ за еднаков третман: 2000/43/EC, 2004/113/EC, 2006/54/EC and, 2010/41/EU).

Кривично право

Во врска со став 11:

54. Како дел од позитивната обврска на земјите-членки да ги заштитат оние кои се мета на говор на омраза, треба да се криминализираат најсериозните изрази на говор на омраза. Ова не служи само за казнената функција на кривичното право, туку испраќа јасен сигнал до потенцијалните извршители и општеството во целина (општа превентивна функција на кривичното право) дека таквите изрази претставуваат кривични дела. Поттикнувањето на насилство или закани од насилство и други видови содржини треба јасно да се утврди во националното право врз основа на националната распространетост, релевантност и тежина на други видови говор на омраза.

55. При дефинирањето во нивниот национален кривичен закон кои изрази на говор на омраза претставуваат кривични дела, за целите на оваа Препорака, земјите-членки за основа треба да ги земат на релевантните обврзувачки и необврзувачки меѓународни стандарди, особено ИЦЕРД, Конвенцијата за геноцид, Дополнителниот протокол на Конвенцијата за компјутерски криминал, EUFD 2008/913/ЈНА, судската пракса развиена од Судот и ОПП бр. 7 на ЕКРИ за националното законодавство за борба против расизмот и расната дискриминација заедно со објаснувачките меморандуми на тие документи.

56. Судот подвлекува дека може да биде оправдано да се изречат сериозни кривично-правни санкции во случаи на говор на омраза, дури и на новинари или политичари (*Будинова и Чапразов против Бугарија*, цитирано погоре, § 90; во врска со говорот на омраза од политичарите, види и § 29 од Препораката). Во контекст на принципот на пропорционалност, кривичното право треба да се применува само за најсериозните изрази на омраза. Судот всушност призна дека кривичните санкции, вклучувајќи ги и оние против поединци одговорни за најсериозни изрази на омраза или поттикнување на други на насилство, може да бидат применети само како *ultima ratio* мерка. Со оглед на тоа, тој исто така смета дека кога дејствијата што претставуваат сериозни прекршоци се насочени против физичкиот или менталниот интегритет на една личност, само ефикасните казнено-правни механизми можат да гарантираат соодветна заштита и да послужат како фактор за одвраќање. Судот, исто така, прифати дека се потребни кривично-правни мерки во однос на директните вербални напади и физички закани мотивирани од дискриминаторски ставови (*Бејзарас и Левикас против Литванија*, цитирано погоре, § 111). Помалку сериозните изрази треба да се третираат во рамките на граѓанското и управното право. Случаите кои не го достигнуваат минималниот праг за дејствување што треба да се преземе според член 8 од Конвенцијата треба да се решаваат преку неправни мерки како, на пример, подигнување на свеста и образованието.

57. Повеќето од горенаведените стандарди се концентрираат на расистички говор на омраза, меѓутоа, различни меѓународни документи ги повикуваат земјите-членки да го криминализираат говорот што шири омраза во однос на други основи, како што се пол, сексуална ориентација или родов идентитет. На пример, § I.A.1. од CM/Rec(2019)1 за спречување и борба против сексизмот ги поканува земјите-членки за спроведат реформи на легислативата и да го криминализираат сексистичкиот говор на омраза, а мониторинг извештаите на ЕКРИ за земјите и Принципите на Јогјакарта (Принцип 5Б) препорачуваат криминализирање на говорот на омраза на основа на сексуалната ориентација и родовиот идентитет. Земјите-членки силно се охрабруваат да ги опфатат овие основи во своето кривично законодавство и да размислат за понатамошно проширување на оваа листа на основи.

58. Земјите-членки не само што треба да проверат дали целосно ги исполниле обврските што ги презеле преку ратификација на обврзувачки инструменти, туку и силно се охрабруваат да ратификуваат дополнителни инструменти. Тие, исто така, треба да ги спроведуваат релевантните општи и специфични препораки за земјата кои телата за мониторинг и другите институции на Советот на Европа, ООН и другите меѓувладини организации им ги имаат упатено.

59. Земјите-членки на Советот на Европа имаат ратификувано или се обврзани со еден од следниве инструменти кои содржат обврски за криминализирање на поттикнување на геноцид, поттикнување на омраза и насилство, а некои и поттикнување на дискриминација: Член IIIв од Конвенцијата за геноцид, член 4а ИЦЕРД, членови 3 и 1 АРССС, и член 1.1а и г од EUFD 2008/913/ЈНА. Иако поттикнувањето на злосторства против човештвото или воените злосторства во принцип веќе се опфатени со поттикнување насилство (сп. § 11б од Препораката), се сметаше важно да се спомене поттикнувањето на овие злосторства експлицитно во § 11а од Препораката заедно со поттикнувањето за извршување геноцид, имајќи го предвид членот 25.3.б од Статутот на Меѓународниот кривичен суд од Рим (кривична одговорност ако некое лице „нареди, побара или предизвика“ такво кривично дело). Во овој контекст, треба да се спомене и необврзувачкиот стандард во § 18а од ОПП бр. 7 на ЕКРИ за националното законодавство за борба против расизмот и расната дискриминација и судската пракса на Судот за негирање на холокаустот (види на пример *Гароди против Франција (Garaudy v. France)*, бр. 65831/01, 24 јуни 2003 год.; *Вич против Германија (Witzsch v. Germany)*, бр. 7485/03, 13 декември 2005 год.; и, *Нахтман против Австрија (Nachtmann v. Austria)*, 3677. бр. 9, 1998 год.).

60. Членовите 4 и 5 од АРССС и §§ 18б и с од ОПП бр. 7 на ЕКРИ за националното законодавство за борба против расизмот и расната дискриминација содржат одредби за криминализација на расистички и ксенофобични мотивирани закани и навреди. Негирањето, грубото минимизирање, одобрување или оправдување на геноцид или злосторства против човештвото, како што е дефинирано со меѓународното право, треба да се смета за кривично дело според член 6 АРССС; Член 1в и г ЕУФД 2008/913/ЈНА; и, § 18е од ОПП бр. 7 на ЕКРИ. ОПП бр. 7 на ЕКРИ препорачува и криминализација на негирањето на воените злосторства од расистички побуди. Ширењето на материјали со омраза и идеи засновани на расна супериорност треба да се смета за кривично дело според член 3 АРССС; член 1б ЕУФД 2008/913/ЈНА; член 4а ИЦЕРД; и, §§ 18г и ґ од ОПП бр. 7 на ЕКРИ.

61. Според членовите 3, 5 и 6 од АРССС, земјите-членки може да го задржат правото да не применуваат мерки за спречување на ширењето на расистички и ксенофобичен материјал, расистички и ксенофобични мотивирани навреди и негирање, грубо минимизирање, одобрување или оправдување на геноцид или злосторства против човештвото. Голем број земји-членки всушност изразија резерва во врска со ова кога го ратификуваат овој инструмент. Иако ова ја одразува општата тенденција за декриминализирање на навредите и нивна забрана според граѓанското и управното право, исто така може да се забележи дека клеветата може да се криминализира (во врска со криминализацијата на расистичката клевета видете §18б од ОПП бр. 7 на ЕКРИ за националното законодавство за борба против расизмот и расната дискриминација).

62. Кога земјите-членки не ги сметаат гореспоменатите изрази на говор на омраза за регуларни кривични дела, тие силно се охрабруваат да ги третираат како кривични дела со помала тежина, како што се прекршоци или да ги препуштат на приватно гонење. Ако земјите-членки воопшто не ги сметаат таквите изрази на говор на омраза за кривични дела или сметаат дека одредени изрази не достигнуваат доволно ниво на сериозност за да се решаваат преку одредби од кривичното право, тие сепак треба да ги забранат според граѓанското или управното право.

63. Член 4.б од ИЦЕРД содржи уште една обврзувачка обврска која може да даде важен придонес за ефикасна борба против говорот на омраза, а тоа е да ги прогласи организациите кои промовираат и поттикнуваат расна дискриминација за нелегални и да ги забрани. Понатаму, учеството во таквите организации може да се признае како кривично дело (видете ја и сличната препорака во § 18ж од ОПП бр. 7 на ЕКРИ за националното законодавство за борба против расизмот и расната дискриминација). Во врска со ова, треба да се спомене и судската пракса на Судот според член 11 од Конвенцијата која признава дека една држава има право да преземе превентивни мерки за заштита на демократијата во однос на здруженијата или движењата. Ова може да се направи ако едно доволно непосредно нарушување на правата на другите се заканува да ги поткопа основните вредности врз основа на кои постои и функционира едно демократско општество. Една таква вредност е соживотот на членовите на општеството ослободени од расна сегрегација, без којшто демократското општество е незамисливо (види *Вона против Унгарија (Vona v. Hungary)*, бр. 35943/10, 9 July 2013 год., § 57). Исто така, треба да се потсети дека според судската пракса на Судот, здруженијата кои се вклучени во активности спротивни на вредностите на Конвенцијата не можат да ја уживаат заштитата на член 11 поради член 17 кој забранува употреба на Конвенцијата со цел да се уништат или прекумерно да се ограничат правата загарантирани со неа (види *В.П. и други против Полска (W.P. and Others v. Poland)*, бр. 42264/98, 2 септември 2004 год., во врска со забраната за формирање на здружение чиј меморандум за здружување имал антисемитски конотации).

Во врска со став 12:

64. Позитивните обврски на земјите-членки според Конвенцијата, исто така, опфаќаат процедурални барања, како што е должноста на земјите-членки да спроведат ефикасни истраги за случаи на криминален говор на омраза, на интернет и надвор од него (видете особено случаи кога е засегнат физичкиот интегритет на таргетираното лице *Кирали и Деметер против Унгарија*, цитирано погоре, §§ 61 и сл.; и *Беизарас и Левикас против Литванија*, цитирано погоре, § 129).

65. За да можат да ја исполнат својата позитивна обврска за ефикасно испитување на случаите на казнив говор на омраза, земјите-членки треба да посветат посебно внимание на говорот на омраза кој е насочен кон ранливи лица и групи. Ова може да се направи со активно допирање до нив и преземање ефикасни мерки за олеснување и охрабрување на пријавувањето на кривичен говор на омраза до службите за спроведување на законот (во врска со прашањето за недоволно пријавување на казнивиот говор на омраза видете § 57 од Препораката; за детали во врска со прашањето за градење доверба со малцинствата и другите групи видете §§ 11 и сл. од ОПП бр. 11 на ЕКРИ за борба против расизмот и расната дискриминација во полициското работење). Оние кои се мета на говор на омраза треба да бидат информирани за нивните права, особено нивното право да учествуваат во судските постапки.

66. Имајќи предвид дека кривичното гонење претставува краен лек, фокусот на земјите-членки треба да биде на отстранување на говорот на омраза (на интернет), со цел да се спречи континуирана виктимизација. Кога е погодено да се спроведе кривично гонење, истрагите на полицијата, обвинителството или други тела, мора да бидат ефикасни во смисла да се способни да доведат до утврдување на фактите и утврдување дека спорниот израз ја исполнува законската дефиниција за кривичен говор на омраза. Покрај тоа, истрагите треба да доведат до идентификација и на крајот, ако е соодветно, казнување на одговорните. Властите

мораат од нивната прва интервенција да го преземат секој разумен чекор за да ги соберат и обезбедат сите докази во врска со спорното изразување. Заклучоците од истрагата мора да се засноваат на темелна, објективна, непристрасна и чувствителна на возраст и род анализа на сите релевантни елементи, вклучувајќи дали спорниот израз бил мотивиран од една или повеќе забранети основи и дали резултирал со закана или поттикнување на омраза, дискриминација или насилство (во врска со тоа види §§ 11 и сл. од „ОПП бр. 11 на ЕКРИ“ за борба против расизмот и расната дискриминација во полициската работа и §§ 66 и сл. од нејзиниот Објаснувачки меморандум и §§ 255 и сл. од „Насоките на Хартфорд за кривичните дела поврзани со говор во меѓународното кривично право“).

67. Полицијата и обвинителството треба понатаму да ставаат специфичен фокус на истрагата за криминалниот говор на омраза на интернет, а особено внимание треба да се посвети на ефикасното спроведување на Конвенцијата за компјутерски криминал и нејзиниот Дополнителен протокол, каде што е применливо (види §§ 79 и сл. од Објаснувачкиот меморандум за регулирање на говорот на омраза на интернет). Во оваа насока, сè поголем број земји-членки создадоа специфични полициски и обвинителски единици кои се специјализирани за гонење на говор на омраза на интернет (за повеќе детали, видете ги деловите за говор на омраза во извештаите за следење на ЕКРИ во земјата).

68. Во овој контекст, земјите-членки, исто така, треба да регулираат под кои услови интернет посредниците се обврзани да им ги предадат IP-адресите и другите податоци на агенциите за спроведување на законот кои се неопходни за идентификување на авторот на говорот на омраза (за повеќе детали, види исто така подолу §§ 101 и сл.).

69. На крајот треба да се спомене дека обвинителските служби често, во однос на помалку тешките случаи на говор на омраза, според општите правила на националното кривично процесно право, имаат одредена маржа на проценка за тоа дали да ги гонат или не таквите случаи. За оние случаи, во кои обвинителските служби одлучуваат да не покренат или да спроведат истрага, лицата кои се мета на говор на омраза треба да имаат можност да побараат правна помош според граѓанското и управното право или, каде што е применливо, да прибегнат кон приватно гонење.

Граѓанско и управно право

Во врска со став 13:

70. Управното и граѓанското право се уште еден важен правен начин за заштита на правата на оние кои се мета на говор на омраза во однос на правата од Конвенцијата (на пример, за граѓанските правни случаи види *Делфи АС против Естонија*, цитирано погоре, §§ 21 и сл.; и *Аксу против Турција (Aksu v. Turkey)*, бр. 4149/04 и 41029/04, 15 март 2012 год., [Голем судски совет], §§ 19 и сл.; за примери на случаи од управното право види *Балсите-Лидеикиене против Литванија (Balsytė-Lideikienė v. Lithuania)*, бр. 72596/01, 4 ноември 2008 год., §§ 3 и сл.; и *Движење Раелиен против Швајцарија (Mouvement Raëlien v. Switzerland)*, бр. 16354/06, 13 јули 2012 год.). Граѓанските и управните постапки понекогаш можат да се спроведуваат паралелно со кривичните постапки (лицето кое е мета на говор на омраза, истовремено, би можело да го пријави случајот во органите за спроведување на законот и паралелно да побара надомест според граѓанското, а понекогаш и управното право). Во случаи на говор на омраза кои не достигнуваат највисоко ниво на сериозност во смисла на §3 од Препораката, граѓанската и управната постапка може да биде единственото законско место за справување со говорот на омраза. Двата правни патишта водат до различни исходи: додека кривичните постапки генерално водат до казна, граѓанските и управните постапки често водат до исплата на надоместок или забрана за прибегнување кон говор на омраза. Граѓанските и управните постапки генерално ќе бидат помалку сериозната форма на мешање во однос на правото на слобода на изразување. Истовремено, правилата за товарот на докажувањето и нивото на потребниот доказ се разликуваат помеѓу двата начина и често полесно ќе биде авторот на говорот на омраза да биде одговорен според граѓанското и управното право.

71. Треба да се истакне дека за некои земји-членки кривичното право е единствена основа за регулирање на криминалниот говор на омраза, а некриминалниот говор на омраза нема правно значење. Сепак, во овие случаи, таквото кривично право може да опфати мерки, како дел од кривични правни лекови, кои другите држави обично можат да ги сметаат за граѓански мерки – како што се парични казни и надомест како дел од кривична санкција (на пример, наместо или дополнително на казна притвор или затвор).

72. Според граѓанското право, повредите на достоинството, психолошкиот интегритет и угледот на лицето (во врска со заштитата на тие елементи според член 8 од Конвенцијата видете *Кирали и Деметер против Унгарија*, цитирано погоре, § 41; и, *Бизарас и Левикас против Литванија*, цитирано погоре, § 117) генерално резултираат со барања за надомест и судска забрана, често според општото прекршочно право и специфичните правила за одговорност на државата за повреда на правото за заштита на човековото достоинство, углед и благосостојба. Оваа заштита обично е поширока од онаа според кривичниот закон бидејќи опфаќа широк спектар на прекршоци, вклучувајќи навреди и клевети, поврзани со широк спектар на забранети основи, исто така кога таквите форми на говор на омраза не претставуваат кривично дело.

73. За разлика од одредбите на кривичниот закон за говор на омраза, не се развиени конкретни одредби според општото прекршочно право или правилата за одговорност на државата, кои би овозможиле попрецизен опис во однос на тоа кои изрази на говор на омраза се забранети со закон. Одредени изрази на говор на омраза, исто така, би можеле да бидат забранети и дефинирани како административни прекршоци во законите за медиуми или законите за електронска комуникација. Во однос на прашањето дали примерот на говор на омраза треба да се решава преку кривично или преку граѓанско или управно право, треба да се применат критериумите опишани во § 4 од Препораката.

74. Говорот на омраза, исто така, може да потпадне под дефиницијата за дискриминација според европското и националното законодавство против дискриминација, каде што авторот го третира таргетираното лице различно од другите лица во соодветно слични ситуации без објективно и разумно оправдување (за оваа дефиниција види на пример *Д. Х. И др. против Чешката Република (D.H. et al. v. the Czech Republic)*, бр. 57325/00, 13 ноември 2007 год., [Голем судски совет], § 175; и *Беизарас и Левикас против Литванија*, цитирано погоре, § 114), или може да претставува вознемирување како што е дефинирано во законот против дискриминација. Според член 2.3 од Директивата 2000/43/ЕС, вознемирувањето ќе се смета за дискриминација во смисла на директивата, кога се случува несакано однесување поврзано со расно или етничко потекло со цел или ефект да се наруши достоинството на една личност и да се создаде застрашувачка, непријателска, деградирачка, понижувачка или навредлива средина.

75. Земјите-членки треба да предвидат дека граѓанските и управните правни лекови за прекршување на забраната за говор на омраза вклучуваат плаќање на компензација, бришење, блокирање, судска забрана и објавување на потврда дека изјавата претставува говор на омраза, како и, според управното право, парични казни и губење на лиценцата.

Во врска со став 14:

76. Земјите-членки треба да се погрижат нивното законодавство против дискриминација да важи за сите изрази на говор на омраза опфатени со §§ 11 и 13 од Препораката со цел да се создаде систем во кој сите оние кои се мета на говор на омраза можат да добијат правна помош и особено надомест за говор на омраза без поднесување на жалба до органите за спроведување на законот. Преку ова појаснување, лицата кои се мета на говор на омраза, исто така, ќе можат да побараат помош од тела за еднаквост кои треба да имаат експлицитен мандат да го адресираат говорот на омраза и да имаат право да покренат правни дејствија или во име на таргетираното лице или, каде што е применливо, во свое име. Во овој поглед, постоењето на бесплатна правна помош за случаи на дискриминација е уште еден важен елемент за да се осигура дека оние кои се мета на говор на омраза можат да ги остварат своите права (§§ 4а и од 14 до 16 од ОПП бр. 2 на ЕКРИ за телата за еднаквост за борба против расизмот и нетолеранцијата на национално ниво). Каде што легислативата против дискриминација ги дефинира и административните прекршоци, случаите на двојно казнување треба да се исклучат.

Во врска со став 15:

77. Јавните власти или институции, како што се полицијата, образовните институции, вклучително и училиштата и јавните медиуми, имаат клучна улога во исполнувањето на позитивната обврска на земјите-членки за спречување и борба против говорот на омраза и неговото ширење. Според член 4в од ИЦЕРД, државните страни нема да дозволат јавните власти или јавните институции, на национално или локално ниво, да промовираат или поттикнуваат расна дискриминација. Со оглед на нивното значително влијание врз државните политики и јавниот дискурс, и со оглед на нивната специфична должност за почитување на човековите права, Препораката бара од земјите-членки да гарантираат дека јавните власти или институции и нивните претставници ќе избегнуваат користење на говор на омраза.

78. Земјите-членки треба дополнително да ја воведат во своето законодавство должноста на јавните власти за промовирање на употребата на толерантен и инклузивен говор. Овој принцип е на пример изразен во член 6 од ЕТС бр. 157 - „Рамковната конвенција за заштита на националните малцинства“, која предвидува дека Страните ќе охрабруваат дух на инклузивност и меѓукултурен дијалог и ќе преземат ефикасни мерки за промовирање на заемно почитување и разбирање и соработка меѓу сите лица кои живеат на нивната територија, без оглед на етничкиот, културниот, јазичниот или верскиот идентитет на тие лица, особено во областа на образованието, културата и медиумите. Слично на тоа, ЕКРИ препорачува во §§2 и 8 од својата ОПП бр. 7 за националното законодавство за борба против расизмот и расната дискриминација дека земјите-членки треба во уставите да ја утврдат посветеноста на државата за промовирање на еднаквоста и дека законот треба им наметне обврска на јавните власти да го сторат тоа. Тие должности и охрабрување да се зборува против говорот на омраза може да бидат вклучени во легислативата или кодексите на однесување кои го регулираат однесувањето на државните службеници и јавните службеници.

Законска регулатива во врска со говорот на омраза на интернет

79. Во последниве години говорот на омраза масовно, брзо и широко се прошири низ интернетот. За да се ограничи штетата предизвикана од говорот на омраза на интернет, земјите-членки треба да донесат ефикасна легислатива за спречување на неговото објавување и за обезбедување негово отстранување таму каде што веќе е објавен. Со оглед на големата количина на говор на омраза на интернет и фактот дека е потребна брза акција за да се избегне неговото големо ширење, земјите-членки не можат сами да ја извршат оваа задача, туку треба да се осигураат дека интернет посредниците ќе придонесат во тоа.

80. Поимот интернет посредници може да се дефинира како широк, разновиден и брзорастечки спектар на играчи, кои ги олеснуваат интеракциите на интернет помеѓу физички и правни лица преку нудење и вршење на различни функции и услуги. Некои поврзуваат корисници на интернет, овозможуваат обработка на информации и податоци или хостираат веб-засновани услуги, вклучувајќи ги и содржините генерирани од корисниците. Други агрегираат информации и овозможуваат пребарувања; даваат пристап до хостот и индексираат содржините и услуги дизајнирани и/или управувани од трети лица. Некои ја олеснуваат продажбата на стоки и услуги, вклучувајќи аудио-визуелни услуги, и овозможуваат други комерцијални трансакции, вклучувајќи ги и плаќањата. Посредничките услуги може да бидат понудени и од традиционалните медиуми, на пример, кога на нивната платформа се нуди простор за содржини генерирани од корисниците – како што се коментари – (§§ 4 до 5 од CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците).

Во врска со став 16:

81. Земјите-членки се оние кои имаат крајна обврска да ги заштитат човековите права и основните слободи исто така во дигиталната средина (§ 1.1.3. од CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците). Затоа, тие треба да изработат јасна правна рамка за спречување и борба против говорот на омраза на интернет во согласност со горенаведената Препорака CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците и Упатството за најдобрите практики кон ефективни правни и процедурални рамки за саморегулаторни и корегулаторни механизми на модерирање на содржини (Упатство за модерирање на содржини), усвоено од Управниот одбор за медиумско и информациско општество (CDMSI). Овие законски рамки првенствено треба да се концентрираат на говорот на омраза на интернет кој е забранет според кривичното, граѓанското или управното право (§3.1 од Препораката), но исто така да ги мотивираат интернет посредниците и другите засегнати страни да ги адресираат навредливите или штетните видови на изразување во интернет просторот кои немаат доволна сериозност за легитимно да бидат ограничени според Конвенцијата (види § 3.2 од Препораката).

82. Земјите-членки треба да ги хармонизираат правните рамки меѓу себе и да работат на донесување заеднички стандарди на меѓународно ниво (види §§ 62-63 од Препораката), бидејќи говорот на омраза на интернет се шири надвор од националните граници и потребна е хармонизација за спречување и борба против говорот на омраза на интернет на ефикасен начин. Процедурите и условите за отстранување треба да ја почитуваат слободата на изразување, да бидат транспарентни, јасни и предвидливи. Истото треба да важи и за одговорностите и правилата за одговорност наметнати на интернет посредниците.

Во врска со став 17:

83. Од голема важност е земјите-членки во својата легислатива за говорот на омраза на интернет да ги образложат улогите и одговорностите на сите засегнати страни и да ги разграничат оние на државните чинители и оние на приватните чинители и граѓанските организации на јасен начин. Државните чинители ги вклучуваат полициските и обвинителските служби, регулаторните органи, независните национални институции за човекови права и телата за еднаквост. Приватните актери ги вклучуваат медиумите, релевантните интернет посредници, саморегулаторните тела и граѓанските организации, вклучувајќи таканаречени контролори од доверба (trusted flaggers) (поединец или субјект кој од страна на давателот на хостинг услуги се смета дека има одредена експертиза и одговорности со цел справување со нелегални содржини на интернет, можна дефиниција е дадена во § 4ж од Европската Комисија, Препорака C(2018) 1177 за мерките за ефикасно справување со нелегални содржини на интернет).

84. Важни насоки на оваа тема не се содржани само во CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците, туку и во Упатството за модерирање на содржини усвоено од CDMSI.

85. Земјите-членки, исто така, треба да дефинираат како државните и недржавните актери треба да соработуваат во справувањето со говорот на омраза на интернет. Еден од начините за организирање на ваквата соработка е воспоставувањето на т.н. корегулаторни системи и тела, каде што и јавните власти и приватните чинители придонесуваат за справување со говорот на омраза на интернет (за повеќе детали види „Модели на управување со говорот на омраза на интернет“, од Александар Браун, 2020 год.).

Во врска со став 18::

86. Бидејќи инфраструктурата и платформите што интернет посредниците ги обезбедуваат се користат за брзо ширење на големи количини говор на омраза, од голема важност е земјите-членки да се погрижат интернет посредниците да ги почитуваат човековите права и да ги применуваат принципите на длабинска анализа на човековите права. Тие се опишани во §5 20 и сл. од CM Rec (2016)3 за човековите права и бизнисот и §17 од „Водечки принципи за бизнисот и човековите права“, кои беа одобрени од Советот за човекови права на Обединетите нации во 2011 година. Како што е опишано во §136 од овој Објаснувачки меморандум, треба да се гарантира дека мерките за борба против говорот на омраза на интернет не се осигуруваат само преку развојот на автоматизирани системи, туку дека на одделни претставници на интернет посредници им се наметнува одговорноста да ги надгледуваат таквите системи.

Во врска со став 19:

87. Земјите-членки треба да се погрижат да се воспостават механизми за пријавување на говор на омраза на интернет, кој ја прекршува легислативата за говор на омраза или условите за користење на посредникот.

Во врска со став 20:

88. Процедурите и условите за отстранување, како и сродните одговорности и правилата за одговорност наметнати на интернет посредниците треба да бидат транспарентни, јасни и предвидливи и тие процедури треба да бидат предмет на соодветна постапка. За да се обезбеди оваа транспарентност, секоја одлука што јавните или приватните актери ќе ја донесат во овој контекст треба да биде објавена, барем во скратена и анонимна форма. Исто така, треба да биде јавно објавено дали содржината првично била означена од приватни страни, јавни власти, автоматски алатки или контролори од доверба.

89. Треба да постои можност да се поднесе жалба против одлуката да не се отстрани, контекстуализира или деприоритизира пријавената содржина на говор на омраза до внатрешен или надворешен механизам за ревизија или директно до судството. Во секој случај, треба да биде можно на крајот да се побара независна судска ревизија. Препораката подразбира дека земјите-членки се слободни да назначат суд или независен управен суд за оваа задача. Истата можност треба да биде загарантирана кога се смета дека содржината го крши кривичното, граѓанското или управното право или условите за користење на посредниците и затоа е отстранета, контекстуализирана или лишена од приоритет.

90. Во однос на внатрешните правни средства, интернет посредниците треба да предвидат можност за жалба до независен регулатор или надзорен механизам, без да го спречат или на кој било начин да го ограничат правото на корисниците да побараат судска отштета (§1.5.2. од CM/Rec(2018)2).

Во врска со став 21:

91. §21 од Препораката опфаќа важни аспекти од §1.1.5. од CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците и предвидува дека земјите-членки треба да ги земат предвид значителните разлики помеѓу интернет посредниците при осмислувањето, толкувањето и примената на законодавната рамка која ја уредува нивната одговорност види исто така „Упатство за модерирање на содржини“, §21 и сродните делови од неговиот Објаснувачки меморандум 19). Во зависност од тоа дали посредниците ја произведуваат или управуваат со содржината достапна на нивните платформи или играат кураторска или уредувачка улога, вклучително и преку користење на алгоритми, државните органи треба да применуваат, како што е предвидено во §1.3.9. од CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредници, пристап кој е и степенуван и диференциран. Тие, исто така, треба да одредат соодветни нивоа на заштита, како и должности и одговорности според улогата што посредниците ја имаат во процесите на продуцирање и ширење на содржини, притоа посветувајќи должно внимание на нивната обврска за заштита и промовирање на плурализмот и различноста во дистрибуцијата на содржини на интернет.

Во врска со став 22:

92. Како што е споменато претходно, позитивната обврска на земјите-членки да ги заштитат лицата кои се мета на говор на омраза на ефективен начин се однесува и на говорот на омраза на интернет. Со оглед на извонредно големата количина на говор на омраза на интернет кој брзо и широко се дисеминира преку интернет, земјите-членки треба да гарантираат преку своето законодавство дека интернет посредниците ќе придонесат за исполнување на оваа позитивна обврска. Покрај тоа, земјите-членки треба да обезбедат насоки за интернет посредниците, особено за оние кои продуцираат или управуваат со содржини достапни на нивните платформи или имаат кураторска или уредувачка улога, вклучително и преку употреба на алгоритми, за процесите за справување со говор на омраза на интернет што потенцијално го крши кривичното, граѓанското

или управното право. Сродните обврски за различни видови интернет посредници треба да се диференцираат како што е опишано во § 21 од Препораката.

93. Во исто време, земјите-членки треба да се погрижат правните и регулаторните рамки да не резултираат со прекумерна усогласеност или дискриминаторско спроведување. Ова е особено релевантно за содржини кои се легални, но веројатно нежелни во едно демократско општество и каде што се признава дека човековите права исто така мора да се почитуваат (за детали види §§ 14с и 28 и сл. од „Упатство за модерирање на содржини“ и соодветните делови од неговиот Објаснувачки меморандум). Од овие причини, земјите-членки треба да појаснат во своето законодавство дека интернет посредниците нема да бидат одговорни ако одлучиле, врз основа на цврста фактичка и правна проценка, да не ја отстранат содржината која подоцна е квалификувана од страна на надлежните органи како кршење на кривичното, граѓанското или управното право или да отстранат содржина која подоцна е квалификувана како правна.

94. Важен елемент на ваквата регулатива е да се предвиди можноста интернет корисниците и другите засегнати страни да пријавуваат говор на омраза кој е потенцијално забранет според кривичното, граѓанското или управното право на лесно достапен начин за интернет посредниците (види § 86 погоре). Овие посредници треба да бидат обврзани ваквите пријави да ги третираат на брз и ефикасен начин и во транспарентна постапка која води, каде што е соодветно, до брзо и ефикасно отстранување на говорот на омраза на интернет. Овие извештаи треба да содржат доволно информации за да му овозможат на интернет посредникот да процени дали пријавената содржина претставува говор на омраза кој е забранет според кривичното, граѓанското или управното право. Квалитетот на извештаите може да се подобри со соодветен дизајн на формуларот за пријавување.

95. Во овој контекст, пожелно е да се отстрани говорот на омраза на интернет забранет според кривичното, граѓанското или управното право што е можно побрзо. Истражувањата покажуваат дека животниот век на објавите на социјалните мрежи честопати е само неколку минути. Ова подразбира дека штетата од говорот на омраза што се дистрибуира преку ваквите платформи е веќе направена во краток временски период. Во овој контекст, некои земји-членки имаат наметнато обврска на интернет посредниците да повлекуваат содржини што се во спротивност со законот во рок од 24 часа. Од друга страна, ваквите кратки временски рокови може да бидат недоволни за внимателно да се проценат случаите кои бараат обемно фактичко истражување или сложено правно образложение (нејасни и сложени случаи). За случаите кои често бараат фактичка или правна длабинска проценка дефинирани се подолги временски рамки; земјите-членки, исто така, предвидуваат можност интернет посредниците да упатуваат вакви сложени или нејасни случаи до независно регулаторно тело. Ова тело може да биде јавен орган како што е регулатор на јавните медиуми, институција за човекови права или тело за еднаквост, независно саморегулаторно тело кое е организирано од еден или повеќе интернет посредници или корегулаторно тело кое е организирано од јавни и приватни субјекти (за повеќе детали види „Упатство за модерирање на содржини“, стр. 11 и сл. „Модели на управување со говор на омраза на интернет“ од Александар Браун, 2020 год.).

96. Во значителен број случаи говорот на омраза на интернет се отстранува, но поврзаните докази не се обезбедени и предадени на службите за спроведување на законот. За да се поправи оваа ситуација, земјите-членки треба да наведат дека интернет посредниците треба да обезбедат докази за говор на омраза на интернет што може да го прекрши кривичното, граѓанското или управното право (види § 2.3.6 од CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците). Земјите-членки, исто така, треба јасно да ги дефинираат условите под кои треба да ги предадат овие докази на службите за спроведување на законот. Предавањето на таквите докази треба да подлежи на претходна наредба од надлежен орган. Законодавството и принципите за заштита на податоците треба да се почитуваат од сите чинители со цел да се избегне прекумерна обработка на податоците.

97. Во нејасни и сложени случаи, може да се преземат привремени мерки за да се спречи избрзано отстранување на потенцијално легална содржина. Наместо да биде целосно отстранета, таквата содржина може да биде деприоритизирана или контекстуализирана. Во овој контекст, одземањето на приоритет би значело дека модераторот на содржини или алгоритмот кој управува со ширењето на содржините ќе им даде помал приоритет на содржините за кои станува збор и со тоа ќе доведе до помалку широко распространување. Контекстуализацијата значи дека содржината е објавена со забелешка која покажува дека содржината за која станува збор може да претставува говор на омраза. Деприоритизацијата и контекстуализацијата, исто така, може да се сметаат за помалку сериозни мешања според принципот на пропорционалност, додека не се донесе конечната одлука на одговорното тело на платформата или друг механизам.

98. Земјите-членки треба да се погрижат интернет посредниците да ги почитуваат постојните законски и регулаторни рамки, на пример преку надзор од независен регулатор со соодветни овластувања. Законодавството, исто така, треба да предвидува интернет посредниците да назначат законски застапник во земјата кој го застапува посредникот во правните работи и може да добие какво било известување во име на посредникот.

Во врска со став 23:

99. Земјите-членки треба да наведат во своето законодавство дека интернет посредниците треба да обезбедат јасно објаснување за секоја одлука за блокирање, симнување или одземање на приоритет на содржината врз основа на законодавството за говор на омраза или условите за користење на посредникот, со цел да се создаде транспарентност за оние што се засегнати од овие одлуки (види исто така § 2.3.3 од CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците). Би можело да биде доволно интернет посредникот да му го обезбеди на корисникот точниот текст и број на став од законската одредба или од условите за користење врз основа на кои модераторот на содржината или автоматизиран систем донел одлука за блокирање, симнување, контекстуализирање или одземање на приоритет на содржината за која станува збор. Доколку се покаже дека овој услов е премногу оптоварувачки за помалите посредници, земјите-членки би можеле да размислат да го ограничат на случаи кога корисникот активно бара објаснување за таквата одлука; во овој случај треба да се осигура дека објаснувањето е обезбедено во доволно краток временски период кој исто така би се вклопил во секој постоечки рок за покренување на правно дејство.

100. Во пракса, одредени интернет посредници ги блокираат сметките, на пример во случаи на повторено објавување на говор на омраза. Земјите-членки треба да размислат за донесување легислатива која ја уредува оваа област, дефинирајќи ги условите под кои една сметка може да биде привремено или трајно блокирана. Таквото законодавство треба да содржи и заштитни мерки против каква било злоупотреба на таквите овластувања, да предвидува дека секоја одлука за привремено или трајно блокирање на сметка мора да биде образложена и да предвидува можност за жалба до судството.

101. Ако информациите не се објавени од поединец туку од институција (овој термин треба да се разбере во широка смисла и опфаќа, на пример, јавни или приватни правни лица и која било друга организација или субјект), причините за секоја одлука што ја ограничува содржината треба да бидат достапни за оваа институција.

Во врска со став 24:

102. Лицата кои се мета на говор на омраза често имаат проблем да го идентификуваат авторот на говорот на омраза на интернет. Поради анонимноста на сторителот, дури и полицијата, обвинителството и другите органи задолжени за истрага на случаите на говор на омраза на интернет често не се во можност да го идентификуваат сторителот и успешно да ги истражат случаите на говор на омраза. Добивањето на претплатнички информации од давателите на услуги, вклучително и од давателите на услуги во други јурисдикции, е од суштинско значење за успехот на истрагите за случаи на говор на омраза (види ја дефиницијата на претплатнички информации во член 18.3 од Конвенцијата за компјутерски криминал (ETS бр. 185) во понатамошниот текст Конвенција за компјутерски криминал). Истото важи и за информациите за регистрација на доменот што ги поседуваат регистраторите или регистрите каде што интернет домените се користат за говор на омраза. Од друга страна, анонимноста на интернет е важна за да се дозволи слобода на изразување (за усогласеноста на овие права и интереси види *K. U. против Финска (K. U. v Finland)*, бр. 2872/02, 2 декември 2008 год., § 49).

103. Индикациите во врска со основите за наложување на давањето на информации за претплатници се дадени во член 18 од Конвенцијата за компјутерски криминал, а опсегот, како и условите и заштитните мерки за ова и другите процедурални овластувања се наведени во членовите 14 и 15 од оваа Конвенција. Понатамошни упатства може да се најдат во „Упатството T-CY #10. Налози за давање на информации за претплатници“ (член 18 од Конвенцијата од Будимпешта), која беше усвоена од Комитетот на Конвенцијата за компјутерски криминал во 2017 година. Во случаи на говор на омраза кој е забранет според граѓанското или управното право треба да се воведат и соодветни процедури за барање информации за претплатниците.

104. Иако не е обврзувачки за земјите-членки на Советот на Европа, според § 138 од Објаснувачкиот извештај кон Конвенцијата за компјутерски криминал, терминот „надлежен орган“ се однесува на судски, административен или друг орган за спроведување на законот, кој е овластен со домашното право да нареди, овласти или преземе извршување на процедурални мерки со цел собирање или изведување на докази, во врска со специфични кривични истраги или постапки. Вториот дополнителен протокол кон Конвенцијата за компјутерски криминал, одобрен од Комитетот на министри на 17 ноември 2021 година и се очекува да биде отворен за потпишување во мај 2022 година, предвидува директна соработка со давателите на услуги во други земји за продуцирање на информации за претплатници (член 7) и за откривање на информации за регистрација на домен (член 6). Како и Конвенцијата, овие мерки се ограничени по обем (се однесуваат на специфични кривични истраги и постапки) и подлежат на владеењето на правото (член 13) и на заштитните мерки за заштита на податоците (член 14). Покрај тоа, тие допуштаат изјави и резерви за да им овозможат на страните да ги исполнат домашните човекови права, владеењето на правото или уставните барања.

105. „Европските и меѓународните закони за човекови права“ ја опфаќаат, меѓу другото, Европската конвенција за човекови права и Конвенцијата на Советот на Европа за заштита на лицата во врска со автоматска обработка на лични податоци, онаму каде што е применливо, Општата регулатива за заштита на податоците на ЕУ - 2016/679 (GDPR).

Во врска со став 25:

106. Земјите-членки треба да ги стават на располагање на јавноста деталните податоци и информации за содржините кои се ограничени во согласност со националното законодавство за говор на омраза и бараат со закон релевантните интернет посредници да изготвуваат и објавуваат извештаи за транспарентност. Овие извештаи служат за да се обезбеди транспарентност во врска со ограничувањата на слободата на изразување и служат како основа за редовна евалуација на тоа дали ограничувањата направени од јавните власти и интернет посредниците се неопходни и пропорционални во смисла на член 10.2 од Конвенцијата (види § 1.2.3 од CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците, и „Упатство за модерирање на содржини“, § 39-44). Ова известување, исто така, служи за да се гарантира дека модерирањето на содржините се врши на недискриминаторски начин.

107. Извештаите објавени од страна на земјите членки треба да содржат, колку што е можно, информации за: ангажираните заштитени карактеристики; различните изрази на говор на омраза; расчленети статистички податоци за случаите со кои се занимава полицијата, обвинителството, судството според кривичното право и нивните исходи во однос на истрагите, обвиненијата, пресудите и ограничувањата на содржината; случаите со кои се занимава судството според граѓанското и управното право; дали содржината е ограничена врз основа на кривичното, граѓанското или управното право или врз основа на условите за користење на интернет посредникот; бројот, природата, и правната основа на барањата за ограничување на содржината пренесени на дигиталните платформи; активности преземени како резултат на тие барања; ограничувања на содржината врз основа на договорите за меѓусебна правна помош; мерки преземени за почитување на законот и принципите за заштита на податоците; категориите на лица кои се мета на говор на омраза и на лица кои објавуваат говор на омраза; и сите клучни двигатели на појава на зголемување, како што се изборни кампањи или други настани кои би можеле да предизвикаат бранови на говор на омраза (за детали види § 12 од ОПП бр. 11 на ЕКРИ за борба против расизмот и расната дискриминација во полициското работење, §§ 12 и 65 и сл. на нејзиниот Објаснувачки меморандум; и, § 3 од ОПП бр. 15 на ЕКРИ за борба против говорот на омраза, и §§ 72 и сл. на нејзиниот Објаснувачки меморандум).

108. Извештаите на интернет посредниците треба, меѓу другото, да содржат: заштитени карактеристики; различните изрази на говор на омраза; врз основа на што е отстранета содржината (граѓанско, управно или кривично право или услови за користење); бројот, природата и правната основа на сите барања за ограничување на содржината добиени од властите; категориите на лица кои се мета на говор на омраза и на лица кои објавуваат говор на омраза; клучните двигатели за појава на говор на омраза (види погоре); информации за бројот и обуката на модераторите на содржини – вклучувајќи информации за технологиите, автоматските системи и критериумите кои се користат, како и времето потребно за откривање на говорот на омраза и третманот на таквите случаи преку модерирање и препорачување на содржини; и мерки преземени за почитување на законот за заштита на податоците и принципите. Земјите-членки треба дополнително да бараат од интернет посредниците да ги направат податоците јавно достапни во конзистентен формат и проактивно да ги дисеминираат до академските истражувачи, граѓанските организации и други релевантни чинители (за детали види исто така CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците, §§ 2.2.3. и 2.2.4).

109. Земјите-членки треба да предвидат дека помалите интернет посредници подлежат на полесни должности за пријавување од поголемите и дека должностите за пријавување се ограничени на интернет посредници кои продуцираат или управуваат со содржината на нивните платформи или играат кураторска или уредувачка улога, вклучително и преку употреба на алгоритми.

Во врска со став 26:

110. Земјите-членки треба да се погрижат независните органи (на пример, телата за еднаквост или националните институции за човекови права) редовно да го проценуваат, заедно со другите засегнати страни, влијанието на системите за модерирање на содржините. Тие треба да обрнат особено внимание на прашањето дали постојните системи – вклучувајќи ги и автоматските системи – обезбедуваат ефикасна заштита за оние кои се мета на говор на омраза и постигнуваат соодветна рамнотежа со правото на слобода на изразување за оние кои објавуваат содржини на интернет. Посебен фокус треба да се стави на прашањето дали постојните системи носат ризици од недоволно пријавување или преголема усогласеност и дали постојните внатрешни и надворешни механизми за жалба доведуваат до соодветни резултати (види исто така CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците, §§ 1.1.4 и 1.1.5). Извештаите споменати во § 25 од Препораката се важна основа за тие проценки.

111. Во овој контекст, земјите-членки треба да предвидат редовна проценка на репрезентативни примероци од случаите на говор на омраза, кои не биле предмет на судска проверка, со цел да се утврди дали ограничувањата на содржината биле оправдани или не и дали се почитувале законите и принципите за заштита на податоците.

112. Врз основа на резултатите од тие проценки, органите и другите засегнати страни треба да преземат соодветни мерки за понатамошно развивање на законските рамки и системите за модерирање на содржини, со цел да се подобри откривањето,

пријавувањето и обработката на говорот на омраза на интернет, истовремено елиминирајќи ги причините за неоправдани содржински ограничувања и преголема усогласеност.

Во врска со став 27:

113. Овој став ги повикува земјите-членки да бараат со закон електронските медиуми да не шират говор на омраза кој достигнува одреден праг на сериозност. Исто така законот треба, преку независна судска контрола, да гарантира дека електронските медиуми конкретно ги покриваат објавите на трети страни во делот за коментари и други интерактивни или заеднички простори на нивните платформи, како што се блоговите вградени во веб-страниците на нивните публикации. Ова треба да биде во согласност со наодите на Судот во специфичните околности предвидени во случајот на *Делфи АС против Естонија*, цитирано погоре, § 115-117 (види исто така Препорака на Советот на Европа, CM/Rec(2011)7, за нов поим за медиуми и Препорака CM/Rec(2014)6 за Водич за човекови права за корисниците на интернет).

3. ПРЕПОРАКИ УПАТЕНИ ДО КЛУЧНИТЕ ЧИНТЕЛИ

114. Ова поглавје од Препораката се однесува на избрани клучни чинители кои играат важна улога во демократските општества, особено во однос на јавната дебата, и на тој начин се во позиција да дадат специфичен и значаен придонес во спречувањето и борбата против говорот на омраза. Сите овие чинители се обврзани со важечкиот закон кој го регулира говорот на омраза, но имаат и специфични должности и одговорности кои произлегуваат од конкретните улоги кои ги играат.

Државни функционери, избрани тела и политички партии

Во врска со став 28 и 29:

115. За целите на оваа препорака, терминот „јавни службеници“ ги опфаќа членовите на законодавниот дом, владата, судството и другите јавни органи. Државните службеници не само што треба да се воздржат од вклучување во, одобрување или ширење на говор на омраза, туку и играат позитивна улога во решавањето и борбата против говорот на омраза и затоа се охрабруваат да го осудат во сите релевантни околности.

116. Истовремено, јавните функционери и политичарите треба да внимаваат да не ги етикетаат сите критички гласови како говор на омраза. Слободата на изразување не се однесува само на информации или идеи кои позитивно се примаат или се сметаат за ненавредливи или како неважни/нерелевантни, туку и за оние кои ја навредуваат, шокираат или вознемируваат државата или кој било дел од населението; (*Хендисајд против Обединетото Кралство*, цитирано погоре, § 49).

117. Со оглед на нивната положба на власт, политичарите и другите високи јавни функционери имаат пошироки можности за ширење на нивниот говор. Влијанието на политичкиот говор на омраза е поголемо и врз потенцијалните прекршители кои се чувствуваат охрабрани во копирањето на нетолерантно и пристрасно однесување. Во *Ербакан против Турција (Erbakan v. Turkey)*, бр. 59405/00, 6 јули 2006 год., § 56, Судот смета дека од суштинско значење е политичарите во своите говори да избегнуваат да даваат коментари кои можат да поттикнат нетолеранција.

118. Политичарите всушност имаат и политичка обврска и морална одговорност да се воздржат од употреба на говор на омраза и стигматизирачки јазик, како и брзо и недвосмислено да ја осудат неговата употреба од страна на другите бидејќи тишината може да се толкува како одобрување или поддршка. Зајакнатата заштита на слободата на изразување која ја уживаат, исто така, ја зајакнува нивната одговорност во оваа област (§ 5 од Резолуцијата на ПССЕ 2275(2019) за улогата и одговорностите на политичките лидери во борбата против говорот на омраза и нетолеранцијата; види исто во врска со ова *Санчез против Франција (Sanchez v. France)*, бр. 45581/15, 2 септември 2021 год.⁵).

119. Посебно внимание треба да се посвети на говорот на омраза за време на изборните периоди, бидејќи тој е значително засилен помеѓу политичките противници, како и меѓу нивниот целен електорат. За време на изборниот период, позициите на кандидатите за изборите стануваат сè поригидни, а формулите имаат предност пред разумните аргументи. Влијанието на расистичкиот и ксенофобичниот дискурс потоа станува поголемо и поштетно (*Фере против Белгија*, цитирано погоре, § 76). Во овој поглед Судот потсетува дека е од клучно значење политичарите во нивниот јавен дискурс да избегнуваат давање на изјави кои имаат изгледи да поттикнат нетолеранција. Тие подлежат на должностите и одговорностите утврдени во член 10.2 од Конвенцијата и треба да бидат особено внимателни во одбраната на демократијата и нејзините принципи, особено во изборен контекст (*Санчез против Франција*, цитирано погоре, § 89).

120. Во нивните напори да ги охрабрат политичарите и политичките партии да го адресираат и да го осудат говорот на омраза, парламентите, другите избрани тела и политичките партии треба да охрабрат поголемо прифаќање и придржување

кон ревидираната Повелба на европските политички партии за нерасистичко општество. Ова беше усвоено на Конгресот на локалните и регионалните власти на Советот на Европа во 2017 година. Во развојот на специфични политики против говорот на омраза, земјите-членки може да најдат понатамошна инспирација и насоки од ОПП бр. 15 на ЕКРИ за борба против говорот на омраза.

Интернет посредници

121. Интернет посредниците играат клучна улога во овозможувањето на луѓето ширум светот да комуницираат едни со други и да споделуваат информации. Тие станаа значително моќни на национално и меѓународно ниво и имаат сè поодлучувачко влијание врз човековите права, основните слободи и демократијата. На пример, тие ја модерираат и рангираат содржината, вклучително и преку автоматизирана обработка на лични податоци, и со тоа влијаат на пристапот на корисниците до информации на интернет на начини споредливи со медиумите, или извршуваат други функции кои наликуваат на оние на издавачите (Види CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците, § 5).

122. Имајќи ја предвид распространетоста на говорот на омраза на интернет во системите што ги водат интернет посредниците и штетата што тој им ја предизвикува на поединците и на целните групи, расте свеста за потребата од корпоративна одговорност за човековите права на интернет посредниците за намалување на дигиталниот говор на омраза на нивните соодветни платформи.

Во врска со став 30:

123. Во согласност со CM/Rec(2016)3 за човековите права и бизнисот, земјите-членки треба ефективно да ги спроведат Водечките принципи на ОН за бизнисот и човековите права и да се погрижат сите деловни претпријатија кои имаат живеалиште или работат во рамките на нивната јурisdикција да ги почитуваат сите важечки закони и да ги почитуваат човековите права („корпоративната одговорност за почитување на човековите права“). Ова значи дека тие не треба да ги кршат човековите права на другите и дека треба да ги адресираат негативните влијанија на човековите права во кои се вклучени.

124. Ова повлекува одговорност за сеопфатно решавање на различните слоеви (види §3 од Додатокот на Препораката) и изразите (види §18 од овој Објаснувачки меморандум) на говор на омраза на интернет, кои постојат независно од способноста или подготвеноста на државата да ги исполни своите сопствени обврски за човекови права и се однесуваат на интернет посредници без оглед на нивната големина, сектор, оперативен контекст, сопственичка структура или природа (види § 2.1.1 CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците). Сепак, средствата за решавање на говорот на омраза на интернет треба да се калибрираат според сериозноста на влијанието врз човековите права што може да го има дадената услуга (види § 3 и 4 од Препораката и CM/Rec(2018)2 врз улогите и одговорностите на интернет посредниците, §§ 2.1.1. и 2.1.2). Понатаму, секое барање или друго дејство од страна на јавните органи упатено до интернет посредниците за ограничување на пристапот (вклучувајќи блокирање или отстранување на содржината), или која било друга мерка што може да доведе до ограничување на правото на слобода на изразување, треба да биде пропишано со закон, да следи една од легитимните цели предвидени во член 10 од Конвенцијата, да биде неопходно во демократското општество и да биде пропорционално на целта што се спроведува (CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците, §§ 1.3.1. и 1.3.5). Ако интернет посредниците се задолжени да отстранат содржина според домашното законодавство што, според нив, го крши законот и стандардите за човекови права, тие треба да побараат повлекување или измена на барањето, да ги испитаат правните опции за оспорување на националното право и да побараат помош од засегнатите страни.

Во врска со став 31:

125. Законите и стандардите за човекови права наведени во §31 од Препораката го опфаќаат списокот наведен во §§15 и 44 од Објаснувачкиот меморандум, како и релевантната судска пракса на Судот, Конвенцијата за компјутерски криминал бр. 185, и, онаму каде што е применливо, Дополнителниот протокол бр. 189, ОПП бр. 15 на ЕКРИ за борба против говорот на омраза, Општ коментар бр. 34 на Комитетот за човекови права за член 19 од ICCPR за Слободите на мислење и изразување, CERD/C/GC/35 - Борба против расистичкиот говор на омраза, Акцискиот план од Рабат за забраната на бранењето на

⁵ Според членовите 43 и 44 од Конвенцијата, оваа пресуда на Советот не е конечна. Таа беше упатена до Големиот судски совет на 17 јануари 2022 година. Во текот на тримесечниот период по нејзиното донесување, секоја странка може да побара случајот да се упати до Големиот судски совет. Доколку се поднесе такво барање, совет од пет судии разгледува дали случајот заслужува дополнително испитување. Во тој случај, Големиот судски совет ќе го разгледа случајот и ќе донесе конечна пресуда. Доколку барањето за упатување биде одбиено, пресудата на Советот ќе стане правосилна на тој ден. Откако пресудата ќе стане правосилна, истата се доставува до Комитетот на министри на Советот на Европа за надзор на нејзиното извршување. Дополнителни информации за процесот на извршување може да се најдат тука: www.coe.int/t/dghl/monitoring/execution

национална, расна или верска омраза која претставува поттикнување на дискриминација, и препораките на мандатарите на специјалните процедури на ООН, особено оние на Специјалниот известувач за правото на мислење и изразување.

126. Во рамките на меѓународните и националните правни рамки за говор на омраза на интернет, интернет посредниците треба да дизајнираат свои специфични политики и услови во врска со модерирањето на содржината и обработката на податоците и јасно да ги наведат во нивните услови за користење, со кои сите корисници мора да се согласат пред да ги користат нивните платформи и системи. Тие политики и услови за користење треба да ги почитуваат правилата за заштита на податоците (види ETS бр. 108 на Советот на Европа, Конвенција за заштита на поединци во однос на автоматска обработка на лични податоци и Конвенција 108+, Конвенција за заштита на поединци во врска со обработката на лични податоци).

127. Во врска со говорот на омраза на интернет, многу интернет посредници, како одговор на нивните законски должности, одговорности за човекови права и зголемување на јавните повици за почитување на меѓународните и националните правни рамки, донесоа регулативи и поставија инфраструктури и механизми кои им овозможуваат на корисниците да означуваат потенцијално злоупотребувачка содржина која потоа се пренесува на модераторите на содржини за преглед. Овие правила за модерирање на содржини се спроведуваат од модераторите на содржини и од автоматски алатки за модерирање на содржини кои проценуваат дали таквата содржина е во согласност со законските барања и условите за користење на интернет посредникот. Интернет посредниците треба да обезбедат вработување на доволна работна сила за модерирање на содржината и пристојни услови за работа за вработените (види исто така CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците, § 2.3.4).

128. За да ја исполнат својата корпоративна одговорност за почитување на човековите права, интернет посредниците треба да се водат од законот и стандардите за човекови права во процесот на развој и распоредување на алгоритамски системи, во нивните политики за модерирање на содржината и во донесувањето одлуки за нивните механизми за надзор. Колку е поголемо влијанието и потенцијалната штета на предметот на правна заштита и колку е поголема вредноста на услугите за остварување на човековите права, толку се поголеми мерките на претпазливост кои посредникот треба да употреби кога ги развива и применува своите услови за работа, стандардите на заедницата и етичките кодекси. Ова треба да се направи со цел да се спречи ширењето на јазикот и слики на злоупотреба, на омраза и поттикнување насилство (види CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците, § 2.1.2; и, CM/Rec(2020)1 за влијанијата на алгоритмичките системи на човековите права).

129. Транспарентноста на политиките за човекови права и говор на омраза на интернет посредниците е неопходна за да се обезбеди, преку внатрешна и надворешна проценка, дека модерирањето на содржината навистина ги почитува човековите права и ефективно ги информира корисниците за тоа какво однесување е дозволено или не (види § 47 и сл. и § 106 и сл. од овој Објаснувачки меморандум; за повеќе детали види „Упатство за модерирање на содржини“, § 40).

130. За да се обезбеди најголема можна транспарентност и пристапност на нивните политики за човекови права и говор на омраза, интернет посредниците треба да ги развијат своите услови за користење, во целосно почитување на законодавството, судската пракса на Судот и критериумите предвидени во § 4 од Препораката. Нивните услови за користење треба да вклучуваат стандарди за проценка, модерирање и наметнување ограничувања на говорот на омраза кој е во спротивност со кривичното, граѓанското или управното право или ги прекршува нивните услови за користење. Покрај тоа, тие треба да ги објават сите поврзани правила и да обезбедат информации за процедурите и начините на жалба, како и сите промени во нив, како и да ги направат достапни за јавноста на сите релевантни јазици, вклучувајќи ги регионалните и малцинските јазици, каде што е релевантно и колку што е можно. Интернет посредниците треба да бидат транспарентни во однос на параметрите што се користат во системите за препорачување и да ги информираат корисниците за сите промени во врска со ова на соодветен, разбирлив и навремен начин (за детали види „Упатство за модерирање на содржини“, § 20 и 40).

131. Интернет посредниците треба да се осигураат дека просечниот читател може да ги разбере нивните услови за користење, правила и стандарди и да ги предвиди резултатите од нивната практична примена. Интернет посредниците се охрабруваат да дадат примери на говор на омраза кои ја прекршуваат легислативата или нивните услови за користење.

132. За да се зајакне транспарентноста на нивните механизми за отстранување, интернет посредниците треба да објавуваат периодични електронски извештаи, кои вклучуваат сеопфатни и расчленети податоци за отстранувањето на говорот на омраза, вклучувајќи информации за видовите и формите на говор на омраза и категориите на корисници кои генерираат говор на омраза (т.е., поединци и државни или недржавни чинители). Интернет посредниците треба да ги шират таквите информации меѓу академските истражувачи, граѓанските организации, мрежите, невладините организации, истражувачките центри и другите релевантни чинители.

Во врска со став 32:

133. Политиките за модерирање на потенцијалниот говор на омраза треба да се изработуваат врз основа на критериумите наведени во § 4 од Препораката и нивната интеракција (за детали види §§ 32-35 од Објаснувачкиот меморандум).

134. Освен двојниот избор за отстранување или неотстранување на содржината, модерирањето на содржината нуди серија на алатки како привремено или трајно деградирање, демонетизација или означување како проблематично (Види „Упатство за модерирање на содржини“, § 13). Други алатки кои би можеле да се користат како пропорционални одговори на говорот на омраза на интернет се деамплификација, поддршка на вклучувањето на иницијативи во сферата на образованието, кои го охрабруваат пријавувањето на говорот на омраза, спротиставениот и алтернативниот говор и промовирањето на човековите права, демократските вредности и разбирањето меѓу групите. Таквите алатки посебно би можеле да се применат на навредливи и штетни видови изрази кои немаат доволно сериозност за легитимно да бидат ограничени според Конвенцијата (види § 3.2 од Препораката).

Во врска со став 33:

135. Имајќи предвид дека алатките поврзани со вештачката интелигенција и автоматизираните алгоритамски системи можат да бидат пристрасни или да имаат други слабости, би требало да се изработат механизми за надзор од човек, за да се гарантира дека човечката интервенција е можна кога има потреба да се заштитат човековите права, демократијата и правната држава (Совет на Европа, Ад хок комитет за вештачка интелигенција (CAHAI), физибилити студија, CAHAI(2020)23, § 104).

136. За да се осигура дека модерирањето на содржините ги зема предвид особеностите на релевантните правни, локални, културни, социополитички и историски контексти, интернет посредниците треба да вклучат претставници на групи кои се мета на говор на омраза на интернет во развојот и континуираната проценка на нивното модерирање на содржини. Тие треба да се погрижат интересите на ваквите групи да се земат соодветно предвид во дизајнот, развојот и спроведувањето на нивните алатки и практики за модерирање на содржините, со цел да се гарантира дека тие ќе го откријат и адресираат целиот говор на омраза на нивните платформи.

137. Каде што е соодветно, модерирањето на содржините треба да се децентрализира за да се овозможи соодветна застапеност на локалните култури и заедници во вистинските одлуки за модерирање на содржината и да им се овозможи на модераторите на содржината да соберат соодветна експертиза. Интернет посредниците треба да одвојат соодветни човечки ресурси да работат на модерирање на содржината во сите географски области кои ги покриваат. Во нивните напори да го децентрализираат модерирањето на содржините, интернет посредниците треба да ги земат предвид меѓудржавните тензии.

Во врска со став 34:

138. Интернет посредниците треба да ангажираат доволен број модератори на содржини за да овозможат соодветна проценка на потенцијалниот говор на омраза.

139. Непристрасноста на модераторите на содржината е важна за да се избегне секој фактор кој би можел да ја поткопа транспарентноста и објективноста (т.е. отсуство на пристрасност) на нивниот пристап за модерирање на содржина, како поврзаност со лицето кое ја пријавило или објавило содржината.

140. На модераторите на содржините треба да им се обезбеди соодветна почетна и континуирана обука за меѓународните и националните стандарди за човекови права и легислативата за адресирање на говорот на омраза, нивниот однос со условите на користење на интернет посредниците и со нивните внатрешни стандарди, како и за активноста која би требало да се преземе во случај на конфликт. Ваквата обука би можела да се обезбеди интерно или екстерно, вклучително и преку здруженија на посредници. Обемот на обуката треба да одговара на важноста на улогата на посредниците и влијанието што нивните постапки може да го имаат врз способноста на корисниците да ја искористат својата слобода на изразување (види CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците, § 2.3.4). Секоја обука за говор на омраза треба да им обезбеди на модераторите на содржината добро разбирање на релевантните локални, културни, социополитички и историски контексти, како и да се однесува на јазиците, особено јазиците на малцинствата, и да понуди сеопфатно и ажурирано познавање на релевантни јазични нијанси.

141. Модераторите на содржини, контролорите од доверба и проверувачите на факти се однесуваат и на луѓе и на алгоритамски системи. Затоа, интернет посредниците треба на соодветен начин да откријат дали корисниците ќе бидат подложени на алгоритамско донесување одлуки, вклучувајќи и персонализирано чување на содржини (во врска со тоа види CM/Rec (2020)1 за влијанијата на алгоритамските системи врз човековите права).

142. Бидејќи модераторите на содржини се постојано изложени на штетни содржини, мора да се обрне внимание на нивните работни услови и нивното ментално здравје. Затоа интернет посредниците треба да се погрижат модераторите на содржини да имаат пристап до соодветна психолошка поддршка (за повеќе детали види CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците, § 2.3.4). Интернет посредниците треба да ги обезбедат тие стандарди и кога вршат екстернализација на модерирање на содржини од трети страни, евентуално со седиште во други земји со различни и помалку заштитувачки закони за работна сила (види Упатство за модерирање на содржини, § 34).

Во врска со став 35:

143. Граѓанските организации треба да имаат пристап до сигурни и соодветни податоци за да можат да придонесат за подобрување на политиките и практиките во врска со говор на омраза на националните власти и интернет посредниците (види Упатство за модерирање на содржини).

144. Ефективната соработка помеѓу интернет посредниците и граѓанските организации бара тие да се вклучат во редовен, инклузивен и транспарентен дијалог, „со цел споделување и дискусија за информациите и промовирање на одговорното користење на новите технолошки случувања поврзани со интернет посредниците кои влијаат врз остварувањето и уживањето на човековите права и поврзаните правни и политички прашања“ (CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците, §12), вклучително и во областа на говорот на омраза.

145. Целите и задачите на оваа соработка, како и одговорностите и должностите на вклучените страни, треба да бидат јасно дефинирани и да ја земат предвид брзо менливата природа на интернет средината.

146. Соработката помеѓу интернет посредниците и граѓанските организации во борбата против говорот на омраза треба да вклучува развој и постојано подобрување на механизмите за пријавување на говорот на омраза на интернет. Илустрација на ваквата соработка би била евалуацијата на спроведувањето на Кодексот на однесување на ЕУ од 2016 година за борба против говорот на омраза на интернет. Таа содржи неколку вежби за следење каде граѓанските организации ги известиле ИТ компаниите во период од неколку недели за содржини кои потенцијално биле во спротивност со одредбите на кривичното право, кои ја транспонираат EUFD 2008/913/ПВР за борба против одредени форми и изрази на расизам и ксенофобија со помош на кривичното право (за повеќе информации види „Петта евалуација на Кодексот на однесување“ Информативен лист, јуни 2020 год.).

Во врска со став 36:

147. Дигитални рекламни системи, микротаргетирање, амплификација на содржината како и системи за препораки се технологии кои користат широк збир на кориснички податоци за да овозможат создавање и дистрибуција на персонализирани содржини.

148. Тие технологии можат да го олеснат засилувањето на говорот на омраза, дезинформациите и ширењето на дискриминаторски стереотипи во врска со која било од основите наведени во § 2 од Препораката. Во овој контекст, веќе е нагласено дека особено внимание треба да се посвети и на специфичните предизвици што овие технологии ги носат во однос на родовата еднаквост и родовите стереотипи, бидејќи употребата на алгоритми може да ги пренесе и зајакне постојните родови стереотипи и да придонесе за продолжување на сексизмот (CM/Rec(2019)1 за спречување и борба против сексизмот).

149. Во сите фази на обработката, вклучувајќи собирање податоци, интернет посредниците треба да проценат какво влијание ќе имаат тие технологии врз човековите права и да избегнат какви било потенцијални предрасуди, вклучувајќи ненамерни или скриени. Тие исто така треба да го проценат ризикот од дискриминација или други негативни влијанија врз човековите права и основните слободи на засегнатите лица. Покрај тоа, тие „треба критички да го проценат квалитетот, природата, потеклото и количината на личните податоци што се користат, намалувајќи ги непотребните, вишок или маргинални податоци за време на фазите на развој и обука, а потоа да ја следат точноста на моделот додека се храни со нови податоци“ (T-PD(2019)01, „Упатство за вештачка интелигенција и заштита на податоците“, § II.4). Потоа, интернет посредниците треба да обезбедат транспарентност на овие системи, нивно објаснување и сите клаузули за откажување или клаузули за вклучување.

Во врска со став 37:

150. Модерирањето на содржини, без разлика дали е направено од човек или од машина, не е безгрешно. Затоа, интернет посредниците треба постојано да спроведуваат интерни проценки на директните или индиректните влијанија на нивните производи, услуги, системи, политики и практики врз човековите права. Во овие рамки тие треба редовно да ги проценуваат своите системи за модерирање на содржината со посебен фокус на слободата на изразување и правото на почитување на

приватниот живот, еднаквост и недискриминација, и да се осигураат дека овие права се заштитени. Овие проценки треба да служат за проценка на ефикасноста на политиките, регулативите и мерките што интернет посредниците ги користат за справување со говорот на омраза и да гарантираат дека ќе ги постигнат своите цели (види § 26 од Препораката).

151. Проценките на влијанието врз човековите права треба да се спроведуваат во јасна регулаторна рамка, вклучувајќи надзор од независен регулаторен орган или независни чинители со релевантна експертиза, и на инклузивен и транспарентен начин. Проценките треба да ги опфатат производите, услугите и системите на интернет посредниците (види CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците, § 2.1.4), а критериумите за проценка на ризикот треба да имаат предвид дали некое лице или група се несразмерно погодени од говор на омраза. Во која мера еден интернет посредник треба да врши проценки на влијанието врз човековите права треба да зависи од неговата големина (види § 21 од Препораката).

152. За време на ваквите проценки на влијанието врз човековите права, треба да се осигура дека се вклучени претставници на групи кои се мета на говор на омраза и дека се земени предвид придонесите од таргетираните заедници и групи на чинители, вклучувајќи го и граѓанското општество и маргинализираните групи (види ја физибилити студијата на САНАИ, САНАИ (2020)23, § 106). Вклучувањето на претставници на групи кои се мета на говор на омраза во процесот на дизајнирање, развој и спроведување ќе го олесни изработувањето и спроведувањето на политики и мерки кои се однесуваат на штетите предизвикани од ширењето на говор на омраза на интернет на поефикасен начин.

153. За да се обезбеди значајна проценка на ефикасноста на мерките, интернет посредниците треба, исто така, да подлежат на редовни, независни, непристрасни, сеопфатни и ефективни надворешни ревизии (види § 26 од Препораката и Комесарот за човекови права на Советот на Европа за 2019 година, „Распакување на вештачката интелигенција: 10 чекори за заштита на човековите права“).

154. Законот може да пропишува дека независните ревизии ги вршат ревизори или независен регулаторен орган. Во спротивно, тие би можеле да бидат спроведени од трета страна, на пример независно саморегулаторно тело формирано од индустријата, независни ревизори или граѓанска организација на која ѝ е доверена таква задача.

155. Интернет посредниците треба да обезбедат соодветно следење на овие проценки на влијание и надворешни ревизии, преку дејствување врз наодите и преку следење и оценување на ефикасноста на идентификуваните одговори (види Препорака CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците, § 2.1.4).

Медиуми

Во врска со став 38:

156. Од суштинско значење е новинарите и медиумите да уживаат уредувачка слобода, независност и автономија, потпирајќи се на силна заштита за слободата на изразување (За повеќе повеќе детали види: *Јерсилд против Данска*, цитирано погоре, § 31; бр. R (97)20 на тема „говор на омраза“; Бр. R (97)21 за медиумите и промовирање на култура на толеранција; CERD/C/GC/35 – „Борба против расистичкиот говор на омраза“, § 40; и, ETS бр. 157 – „Рамковна конвенција за заштита на националните малцинства“, член 9)

157. Посебно внимание треба да се посвети и да се преземат ефикасни мерки за заштита на ситуацијата на новинарите, особено оние кои се мета на говор на омраза, како што се жените новинарки и малцинските новинари (види CM/Rec(2016)4 за заштита на новинарството и безбедноста на новинарите и другите медиумски актери).

За став 39 и 40:

158. Медиумските организации и новинарите се охрабруваат да промовираат култура на толеранција и разбирање и да го олеснат дијалогот меѓу групите во нивните напори за справување со говорот на омраза. За таа цел, тие се поканети да се придржуваат до стандардите за саморегулација, да ги вклучат гореспоменатите цели во тие стандарди и кодекси на однесување и да развијат и имплементираат соодветни програми за обука за новинари (види Бр. R (97)21 за медиумите и промовирање на култура на толеранција; Член 6 од ETS бр. 157 – „Рамковна конвенција за заштита на националните малцинства“; и „Талинските насоки за националните малцинства и медиумите во дигиталната ера“, 2019 год., Висок комесар на ОБСЕ за националните малцинства).

159. Медиумските организации треба да преземат конкретни, специфични и целни чекори за да се осигураат дека нивните работни сили се разновидни и инклузивни, вклучително и во уредувачкото одлучување. Во своите напори да бараат, примаат, пренесуваат и шират информации, тие треба да бараат мноштво извори и гласови од различни заедници (Види: Стратегија и план за акција на Обединетите нации за говор на омраза, 2020, §§ 53.1-53.2; и, Бр. R (97)21 за медиумите и промоција на културата на толеранција, § 2).

160. Медиумите на јавниот сервис мора да бидат, според нивниот мандат, витален извор на непристрасни информации и разновидни политички мислења, што значи дека мора да обезбедат вистинско ниво на независност од политичко или економско мешање. Тие се особено погодни за промовирање на плурализам и свесност за различни мислења, како и спротиставен и алтернативен говор, делумно преку обезбедување на различни групи во општеството со можност за примање и пренесување на информации, за изразување и размена на идеи. На овој начин, тие можат да дадат значаен придонес во унапредувањето на социјалната кохезија, културната разновидност и плуралистичката комуникација, која е достапна за секого.

Во врска со став 41:

161. Медиумските организации и медиумските професионалци, вклучувајќи ги и новинарите, не само што треба да се усогласат со легислативата која се однесува на говорот на омраза, туку треба да посветат особено внимание на обезбедување целосно почитување на човековите права во сите нивни активности, како што е наведено во препораките на Комитетот на министри CM/Rec(2016)3 за човековите права и бизнисот, Бр. R(97)20 на тема „говор на омраза“, и Бр. R(97)21 за медиумите и промоција на култура на толеранција. Ова се однесува на интернет средината, каде што, на пример, електронските медиуми, електронските портали за вести или други медиуми управувани од медиумски организации се одговорни не само за нивната уредувачка содржина, туку може да се сметаат за одговорни во однос на коментари од трети страни во форма на говор на омраза (види *Делфи АС против Естонија*, цитирано погоре, § 159).

162. Медиумите и новинарите силно се охрабруваат да ја известат јавноста за инцидентите со говор на омраза и да ја подигнат свеста за штетата предизвикана од дискриминација, омраза, негативно стереотипизирање и стигматизација. За да се обезбедат точни и сигурни информации и да се овозможи подобро разбирање на различните перспективи, медиумите и новинарите треба да внимаваат да им дадат глас на различни групи и заедници во општеството (види CM/Rec(2018)1 за медиумскиот плурализам и транспарентноста на сопственоста на медиумите).

163. Медиумите и новинарите треба да внимаваат на опасностите од ширење предрасуди и од понатамошно ширење на негативните стереотипи за поединци и групи. Тие треба да избегнуваат непотребни референци за лични карактеристики и статус кои можат да промовираат предрасуди и нетолеранција, особено кога известуваат за прашања на криминалот и правото и јавниот ред.

164. Медиумските организации понатаму силно се охрабруваат да се вклучат во транспарентни и независни иницијативи за проверка на фактите, вклучително и оние кои вклучуваат соработка со граѓански организации, експерти и други засегнати страни со цел да се гарантираат точни, сигурни и плуралистички информации. Известувањето за прашања од јавен интерес, вклучувајќи и кривични или јавни здравствени прашања, бара особено внимание при проверката на точноста на информациите и избегнувањето на ширењето на информации што може да резултира со зголемување на предрасудите и стигматизацијата.

165. За време на изборите медиумите треба да разоткриваат погрешни информации, дезинформации и пропаганда во нивното работење, особено ако таквите информации се насочени кон лица и групи врз основа на нивниот идентитет, вклучувајќи малцински или друг статус и/или штети на односите меѓу групите.

Во врска со став 42:

166. Во развојот на своите политики, регулаторните органи за радиодифузниот сектор и медиумските саморегулаторни тела треба да спроведат конкретни одредби за ефикасна борба против говорот на омраза, истовремено активно промовирајќи толеранција, плурализам и разновидност на мислењата во медиумите.

167. Земјите-членки исто така треба да гарантираат дека аудиовизуелните регулаторни органи се независни преку сет на правила кои ги покриваат сите аспекти на нивната работа, и преку мерки кои им овозможуваат да ги извршуваат своите функции ефективно и ефикасно (за повеќе детали види Rec(2000)23 за независноста и функциите на регулаторните органи за радиодифузниот сектор и CM/Rec(2016)4 за заштита на новинарството и безбедноста на новинарите и другите медиумски чинители).

Граѓански организации

Во врска со став 43:

168. Граѓанските организации преку нивните различни активности можат да играат клучна улога во спречувањето и борбата против говорот на омраза на интернет и надвор од него. Тие треба да се охрабрат да воспостават специфични политики за спречување и борба против говорот на омраза и, каде што е соодветно и изводливо, да обезбедат обука за нивните вработени, членови и волонтери.

169. Граѓанските организации дополнително се охрабруваат да соработуваат и да се координираат меѓу себе, вклучувајќи ги и организациите кои работат со поединци и групи кои се мета на говор на омраза. Тие, исто така, треба да соработуваат со други релевантни јавни и приватни чинители за да се обезбеди сеопфатен пристап за спречување и борба против говорот на омраза.

170. Кога граѓанските организации стануваат мета на говор на омраза поради нивната работа на застапување и поддршка на малцинствата и другите групи, другите чинители треба да изразат солидарност. Медиумите треба да обезбедат избалансирани и фактички информации за нивната работа на застапување и за секој контроверзен случај во кој би можеле да бидат вклучени.

171. Граѓанските организации можат да дадат значаен придонес во спречувањето и борбата против говорот на омраза преку собирање и анализа на податоци, следење на говорот на омраза, адресирање на недоволното пријавување, обука на професионалци и персонал на други чинители вклучени во спречувањето и борбата против говорот на омраза и продуцирање и ширење спротставени и алтернативни наративи. Земјите-членки и другите засегнати страни треба, како што е препорачано во §§ 6с, 17, 26 и 35 од Препораката, да ги вклучат граѓанските организации во активностите во врска со справувањето со говорот на омраза на интернет и во дизајнот, развојот и спроведувањето на комуникациски и едукативни кампањи за унапредување на општата свест за говорот на омраза и штетите што тој ги предизвикува.

ПОДИГАЊЕ НА СВЕСТА, ЕДУКАЦИЈА, ОБУКА И УПОТРЕБА НА СПРОСТИСТАВЕН И АЛТЕРНАТИВЕН ГОВОР

172. Поглавје 4 ги наведува неправните мерки кои земјите-членки треба да ги развијат и спроведат за да се адресираат сите слоеви на говор на омраза (види: § 3 од Препораката) во соработка со други засегнати страни, вклучувајќи ги и клучните чинители наведени во поглавјето 3.

Во врска со став 44 и 45:

173. § 44 и 45 од Препораката ги повторуваат принципите наведени во член 7 од ИЦЕРД и член 6.1 од ETS бр. 157 – „Рамковна конвенција за заштита на националните малцинства“ за важноста на борбата против предрасудите кои доведуваат до расна дискриминација. Овие принципи, исто така, ја истакнуваат потребата за промовирање на разбирањето, толеранцијата и пријателството помеѓу нациите и расните или етничките групи, меѓукултурниот дијалог и потребата за преземање ефикасни мерки за промовирање на меѓусебното почитување, разбирање и соработка за усвојување итни и ефикасни мерки, особено во областите на наставата, образованието, културата и информациите. Судот, од своја страна, ја нагласи потребата за силни политики за борба против расната дискриминација како основа за намалување на говорот на омраза, изјавувајќи дека „властите мора да ги искористат сите расположливи средства за борба против расизмот, со што ќе ја зајакнат визијата на демократијата за општество во кое различностите не се сфаќаат како закана, туку како извор на збогатување“ (Види: *Акс против Турција*, цитирано погоре, § 44). Истото важи и во однос на говорот на омраза кој се заснова на други основи освен расизмот.

174. Како што е наведено во § 1 од Препораката, земјите-членки треба да преземат сеопфатна и ефикасна акција за спречување и борба против говорот на омраза и да промовираат толерантен и инклузивен говор. Тие мерки треба да се преземат за спречување и борба против сите различни слоеви на говор на омраза (види § 3 од Препораката). Во согласност со принципот на пропорционалност, граѓанското и управното право треба да се применуваат само во случаи што го достигнуваат минималното ниво на сериозност што е потребно за да влезе во игра членот 8 од Конвенцијата, а кривичното право треба да се користи само како последно средство и за најсериозните изрази на омраза (види §§ 24 и сл. и §§ 43 и сл. од Објаснувачкиот меморандум).

175. Препораките во Поглавје 4 помагаат да се разберат и адресираат основните причини за говорот на омраза, да се спречи и да се даде отпор преку подигнување на свеста и образованието, и да се поттикнат мирни, инклузивни и праведни

општества (види обврски 2, 7 и 8 од „Стратегија и план за акција на Обединетите нации за говор на омраза“). Мотивациите и двигателите на говорот на омраза можат да опфатат дезинформации, негативно стереотипизирање и стигматизација, политички цели, нееднаквост врз основа на заштитени карактеристики и статус, неказниност, историски или тековни жалби, економска нееднаквост во земјата, отсуство на слободен и безбеден граѓански простор и електронска дезинхибиција. Сите вакви фактори може да бидат симптоми на подлабоки структурни прашања кои треба да се решат од страна на земјите-членки. Евидентирањето, следењето и анализата на говорот на омраза и сродните трендови (види поглавје 6) е од суштинско значење за откривање и разбирање на неговите основни причини и за дизајнирање ефикасни мерки за спречување и борба против него.

176. Дезинформациите се однесуваат на проверливо лажни, неточни или погрешни информации намерно создадени и ширени за да предизвикаат штета или да направат економска или политичка корист со измама на јавноста (види нацрт-препорака на MSI-REF за принципите за управување со медиумите и комуникацијата, прилог, став 4)

177. Врз основа на нивното стекнато искуство и знаење, земјите-членки треба да вметнат во нивните сеопфатни политики, легислатива, стратегии и акциски планови против говорот на омраза (види § 5 од Препораката), мерки за подигнување на свеста, образование, обука, промоција на спротиставен и алтернативен говор и за олеснување на меѓукултурниот дијалог. Декларацијата на Комитетот на министри за наследството на младинската кампања „Без омраза“ (Decl(29/05/2019), нејзиниот додаток CM(2019)42 и §4 од ОПП бр. 15 на ЕКРИ за борба против говорот на омраза, на пример ја истакнува важноста на: подигнувањето на свеста за степенот и ризикот од говорот на омраза; заземањето став против говорот на омраза и борбата против говорот на омраза на интернет и изразувањето на солидарност со специфични мети на говор на омраза; привлекувањето на внимание кон потценетите или недоволно пријавени манифестации на говор на омраза; создавањето спротиставени и алтернативни наративи за говорот на омраза; обезбедувањето медиумска и информативна писменост преку формално и неформално образование; и интерсекторската и меѓуинституционалната соработка. Треба да се напомене дека некои од овие мерки ќе бидат порелевантни во некои национални контексти од други, бидејќи ефикасноста на овие мерки ќе варира во зависност од динамиката и природата на говорот на омраза во различни социјални контексти.

Во врска со став 46:

178. Мерките за подигнување на свеста имаат неколку цели во однос на говорот на омраза: тие треба да ги запознаат луѓето и носителите на одлуки со ширината на говорот на омраза и штетата што тој ја предизвикува, да предложат начини и достапни средства за да му се спротивстават и да добијат правна помош (види поглавје 5), да се справат со дезинформациите и да ги промовираат принципите и вредностите на човековите права, меѓукултурниот дијалог и ценењето на различноста и еднаквоста.

179. Земјите-членки и другите засегнати страни треба да се погрижат кампањите да ги прилагодат своите пораки и пристап кон потребите на нивната целна публика. Онаму каде што е можно, поединци и групи кои се мета на говор на омраза треба да бидат вклучени во дизајнирањето и спроведувањето на таквите кампањи. Во врска со ова види: Препорака CM/Rec(2010)5 за мерките за борба против дискриминацијата врз основа на сексуална ориентација или родов идентитет; Декларацијата на Комитетот на министри за подемот на антициганизмот и расистичкото насилство врз Ромите во Европа усвоена на 1 февруари 2012 год.; Резолуцијата на Парламентарното собрание 1743 (2010) – „Ислам, ислализам и исламофобија во Европа“; Резолуцијата на Парламентарното собрание 1563(2007) – „Борба против антисемитизмот во Европа“; и Резолуцијата на Парламентарното собрание 2036(2015) – „Справување со нетолеранцијата и дискриминацијата во Европа со посебен фокус на христијаните“.

Во врска со став 47, 48 и 49:

180. Надлежностите што треба да се развијат преку образованието за човекови права и демократското државјанство се наведени во CM/Rec(2010)7 за Повелбата на Советот на Европа за образование за демократско државјанство и образование за човекови права. Тие вклучуваат развој на знаење, лични и социјални вештини, критичко размислување и разбирање кои го намалуваат конфликтот, го зголемуваат ценењето и разбирањето на разликите помеѓу верата и етничките групи, градат заемно почитување на човечкото достоинство и заеднички вредности и го охрабруваат дијалогот и промовираат ненасилство во решавањето на проблемите и споровите. Се подразбира дека ваквите вештини се од суштинско значење за да се оспособат лицата да го препознаат говорот на омраза, ризикот што тој го носи за едно демократско општество и да можат да преземат иницијативи за негово решавање.

181. Одговорите на образованието за справување со говорот на омраза, особено негативните стереотипи и предрасуди на кои се засновани, треба да вклучуваат и пренесување на знаење за културата, историјата, јазикот и религијата на малцинството и другите групи и на мнозинството во една земја-членка, како што е наведено во ETS бр. 157 – „Рамковна конвенција за заштита на националните малцинства“, член 12.

182. Според CM/Rec(2014)6 за Водич за човекови права за корисниците на интернет, земјите-членки треба да се погрижат корисниците да можат да пристапат до нивните права и слободи на интернет и да ја сведат на минимум нивната изложеност на ризици во комуникациските средини на интернет. Понатамошни насоки за развојот на интернет и медиумската писменост се дадени во CM/Rec(2019)10 за развивање и промовирање на образованието за дигитално граѓанство и CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците. Втората, исто така, ја истакнува важноста на пристапот кој ги зема предвид возраста и полот и потребата од соработка помеѓу релевантните чинители, вклучувајќи го и приватниот сектор, медиумите на јавниот сервис, граѓанското општество, образовните установи, академијата и техничките институции.

183. За да се обезбеди ефективна образовна програма за борба против говорот на омраза, земјите-членки треба да обезбедат соодветна обука за наставници и да ги стават на располагање учебниците и релевантните електронски материјали. Земјите-членки, исто така, треба на релевантните и независните образовни организации да им го доверат спроведувањето на периодични прегледи на учебниците, материјалите за обука и методите на настава за да ги филтрираат стереотипите и да промовираат еднаквост и недискриминација.

184. Алатките за спроведување на образование за човекови права и демократско државјанство се развиени од страна на Одделот за млади и образование на Советот на Европа. Тие ги опфаќаат образовните прирачници како „Компас“, „Компасито“ и „Огледала“, прирачниците за демократско граѓанство и меѓукултурен дијалог, „Прирачник за дигитално граѓанско образование“ и „Прирачник за интернет писменост“. Сите овие публикации и прирачници поддржуваат формално, информално и неформално учење. Позитивно искуство со адресирање на говорот на омраза преку едукацијата за човекови права, вклучително и преку употреба на спротиставен говор, е стекнато со користење на образовните прирачници како „Обележувачи“ и „We CAN!“, кои беа развиени за младинската кампања на Советот на Европа „Без омраза“ (No Hate Speech Movement). Друга корисна алатка е „Рамката и сетот алатки на „Верба во права“ на ООН“ од 2019 година која користи реер-to-реер методологија за учење. Илустративни примери на образовни иницијативи на граѓанското општество се дадени во студијата „Против омразата. Водич за добри практики во борбата против кривични дела од омраза и говор на омраза“ од Тина Јаковиќ и Цвијета Сента, 2019 год. Оваа публикација содржи збир од добри практики од голем број граѓански организации во Хрватска и Финска.

185. §48 треба да се прочита во врска со член 47 и член 49 од Препораката. Иницијативите за едукација и подигнување на свеста за говорот на омраза треба да се прилагодат на возраста и нивото на зрелост на детето или младото лице на кое му се обраќаат. CM/Rec(2018)7 за Упатствата за почитување, заштита и исполнување на правата на детето во дигиталната средина, понатамошни детали за обемот на образованието, иницијативите за подигнување на свеста, програмите и корисничките алатки кои треба да се развијат со вклучување на децата. Овие иницијативи и алатки треба да бидат насочени кон промовирање на здравиот развој и благосостојба на децата и младите луѓе, како и нивната свест за нивните права и правата на другите, вклучително и во дигиталната средина. Понатамошни насоки може да се најдат во членовите 28 и 29 од Конвенцијата на ОН за правата на детето.

186. Земјите-членки треба да обезбедат значајно учество на децата и младите луѓе во сите прашања што ги засегаат преку обезбедување на правата, средствата, просторот, можностите и потребната поддршка за унапредување на учеството на младите (види Ревидирана Европска повелба за учество на младите во локалниот и регионалниот живот, усвоена на 10^{та} седница на Конгресот на локалните и регионалните власти на Европа, 21 мај 2003 година и прирачникот на Советот на Европа насловен како „Have your Say!“ од ноември 2015 година).

187. §49 препорачува земјите-членки, исто така, да ги поддржат формалните и неформалните образовни активности и културните програми надвор од образовните институции. За таа цел, тие би можеле да ги поддржат иницијативите на други клучни чинители, вклучувајќи го и културниот сектор, за поширока борба против говорот на омраза и адресирање/решавање на неговите корени (види § 43 од Препораката).

Во врска со став 50:

188. Членовите на органите за спроведување на законот, обвинителството и медицинските служби често се прв контакт за оние кои се мета на говор на омраза. Овие професионалци треба да добијат почетна и континуирана обука за професионалното однесување што се очекува од нив во нивната работа и за потребата да бидат пријателски настроени и да се воздржат од изразување негативни стереотипи и пристрасност кога се во контакт со лица кои биле мета на говор на омраза. Нивниот професионализам придонесува за пријавувањето на говорот на омраза, за ефикасноста на следењето, истрагата и казнувањето на инцидентите со говор на омраза и пристапноста до правна помош за оние кои се мета на говорот на омраза.

189. Програмите за обука на вработените на гореспоменатите јавни органи и на други релевантни јавни тела треба да им обезбедат солидно разбирање на дефиницијата на говорот на омраза; релевантните критериуми за проценка на „тежината“

на говорот на омраза (види §4 од препораката); и опсегот на соодветни правни и други одговори што им се на располагање. Илустративни примери на практики од страна на националните власти и граѓанските организации се дадени во студијата „Против омразата. Водич за добри практики во борбата против кривични дела од омраза и говор на омраза“ од Тина Јаковиќ и Цвијета Сента, 2019 год. стр. 54 и сл.

Во врска со став 51:

190. Според студијата „Санкции кои овозможуваат правда - Правда за жртвите на насилен криминал – III дел“ од 2019 година на Агенцијата за основни права на Европската унија, многу жртви очекуваат дека сторителите ќе размислат за тоа што го направиле како резултат на криминалните дејствија и, според тоа, нема да го повторат делото. Имајќи го предвид ова претпочитање на жртвите на санкции кои рехабилитираат, земјите-членки треба да промовираат санкции кои се повикуваат на способноста на сторителите да разберат дека ги прекршиле одредбите кои го штитат човечкото достоинство и човековите права на другите и така да преземат одговорност за нивното однесување.

191. Програми за обука на сторители за кои се смета дека се ефикасни се спроведени во различни европски земји. Овие програми имаат за цел да ги променат размислувањата, перцепциите, ставовите и, како последица на тоа, однесувањето на главно млади, машки, екстремистички сторители на кривични дела од омраза. За примери, види: Австриска служба за условни казни, „Дијалог наместо омраза“; активностите поврзани со мизогинистичкото насилство на австриската Федерална работна група насочена кон заштита на жртви и работа со сторители (BAG-OTA), која изработи стандарди за програми за обука кои систематски ги земаат предвид правата на жртвите; „Живеј ја демократијата“ од Германија и „Преземање одговорност: Ослободување од омразата и насилството“, проект на Европската мрежа за спречување на криминал со седиште во Белгија; „LES ACTIONS“ проект на S.A.V.E.Belgium; „Проекти за пренасочување на младите на Гарда“ се иницијативи за спречување на криминалот меѓу младите во заедницата во Ирска; и „Намалување на криминалот кај младите“, проект на владата во Холандија кој има програми за обука и едукација обезбедени за млади претстапници на крајот периодот на притвор.

Во врска со став 52:

192. Универзитетите и училиштата кои обезбедуваат програми и курсеви по новинарство, како и медиумските професионалци, медиумите и медиумските тела за саморегулација се охрабруваат да вклучат во своите редовни курсеви за обука, модули за должностите и одговорностите на новинарите и медиумите во однос на остварувањето на правото на слобода на изразување. Тие би можеле да вклучат курсеви за тоа како да се покријат случаите на говор на омраза без да се засилат предрасудите и размислувањата за нивната улога во однос на промовирањето на културата на човекови права и инклузивност, во согласност со Препорака бр. R(97)21 за медиумите и промовирање на култура на толеранција (види исто така §§ 38-39 од Препораката и §§ 158 до 160 од овој Објаснувачки меморандум). Ваквите курсеви треба да ги зајакнат вештините на новинарите и другите медиумски професионалци да препознаваат, известуваат и реагираат на говор на омраза и да избегнуваат користење или ширење говор на омраза или предрасуди.

Во врска со став 53:

193. Поради нивната улога и влијание во општеството, јавните личности на раководни позиции, како што се политичарите, високите функционери, верските, економските и лидерите на заедниците, не само што треба да се воздржат од говор на омраза како што е наведено во §§ 35 и 36 од Препораката, туку треба да помогнат и да го решат преку употреба на спротиставени и алтернативни наративи. Тие, исто така, треба да ја осудат употребата на говор на омраза и, користејќи ги нивните позиции, да промовираат разбирање меѓу групите, вклучувајќи и преку изразување солидарност со оние кои се мета на говор на омраза, и да ги зајакнат и да го вратат нивното достоинство.

194. Спротивставениот и алтернативниот говор се израз на спротиставени и алтернативни наративи кои се наменети за борба против говорот на омраза преку дискредитација, деконструкција и осуда на наративите на кои се заснова говорот на омраза преку зајакнување на вредностите кои говорот на омраза ги загрозува, како што се човековите права и демократијата. Спротивставените и алтернативните наративи за говорот на омраза, исто така, промовираат отвореност, почитување на разликите, слобода и еднаквост. Додека спротиставениот говор е кратка и директна реакција на пораките со омраза, алтернативниот говор обично не го предизвикува или не се однесува директно на говорот на омраза, туку ја менува рамката на дискусијата (види прирачник на Советот на Европа „We CAN!“; 2017 год.). Употребата на спротиставени и алтернативни форми на говор е особено важна за адресирање на говорот на омраза кој не го достигнува нивото на сериозност за решавање преку кривични, граѓански или административни процедури (види §§ 3 и 4 од Препораката).

195. Во овој контекст, Резолуцијата на ПССЕ 2275(2019) за улогата и одговорностите на политичките лидери во борбата против говорот на омраза и нетолеранцијата, ги повикува земјите-членки и нивните парламенти да промовираат активности за информирање и подигнување на свеста упатени до политичарите и избраните претставници на сите нивоа. Овие активности

треба да се фокусираат на иницијативи и мерки за спречување и борба против говорот на омраза и нетолеранцијата, вклучително и на меѓународно ниво, како што се Повелбата на европските политички партии за нерасистичко општество од 1998 година и Парламентарната алијанса против говор на омраза (No Hate Parliamentary Alliance). Тие треба да им обезбедат на јавните службеници обука за основните права, еднаквост и недискриминација и да ги охрабрат политичарите да шират, вклучително и на социјалните медиуми, позитивни пораки во врска со малцинствата во нивните земји (Види исто така: CERD/C/GC/35 - Борба против расистичкиот говор на омраза, § 37; од Акцискиот план од Рабат, §57 за етичките кодекси за политичарите; ОПП бр. 15 на ЕКПР за борба против говорот на омраза, §98; Принципите за слобода на Камден за изразување и еднаквост, ст. 10.1; Извештајот на Високиот комесар на Обединетите нации за човекови права A/HRC/22/17 за експертските работилници за забрана на поттикнување на национална, расна или верска омраза, Прилог 1, § 36; и, A/HRC/40/58 Слобода на религија или верување, Прилог 1, § 22).

Во врска со став 54:

196. Клучните чинители, вклучувајќи ги и телата за еднаквост и граѓанските организации, често се во близок контакт со поединци и групи кои се мета на говор на омраза и затоа се добро позиционирани да промовираат употреба на спротиставен и алтернативен говор, онаму каде што е соодветно, во соработка со оние кои се таргетирани. Затоа земјите-членки се охрабруваат да ја поддржат работата на таквите клучни чинители, истовремено гарантирајќи дека тие можат да ја задржат својата независност во согласност со нивниот мандат или во нивната улога како претставници на една заедница.

197. Истражувањата на ефектот на спротиставен и алтернативен говор и други различни методолошки пристапи, вклучувајќи го и разоткривањето на дезинформациите, растат. Овие пристапи покажуваат дека спротиставениот говор може да ги стабилизира разговорите кои имаат ризик да бидат поплавени од говор на омраза на социјалните медиуми (види, на пример, наодите од истражувањето составени од невладината организација lamhere international и програмите и публикациите на Институтот за стратешки дијалог за контраекстремизам и дезинформации).

5. ПОДДРШКА ЗА ОНИЕ КОИ СЕ МЕТА НА ГОВОР НА ОМРАЗА

Во врска со став 55:

198. Говорот на омраза има широки ефекти во општеството кои не влијаат само на непосредната мета или жртва, туку и на цели заедници и на крајот на општеството во целина. Кога говорот на омраза е, на пример, насочен кон истакната личност со миграциско потекло, тој честопати не влијае само на таа личност, туку и на сите мигранти со потекло од иста земја или континент, па дури и на мигрантите воопшто. Таквиот говор на омраза може да доведе до тоа неговата непосредна мета или другите мигранти да се повлечат од политичкиот дискурс и на тој начин да влијае врз демократијата и општеството во целина (види ги на пример случаите опишани во Извештајот на ЕКПР за Норвешка (шести циклус на следење) §44 и 45).

199. Како што е наведено во §7 од Објаснувачкиот меморандум, оваа препорака содржи мерки за заштита и помош не само на оние кои се директно мета на говор на омраза, туку и на оние кои индиректно се мета на говор на омраза. На жртвите на говор на омраза им е потребна психолошка, медицинска и правна помош, а земјите-членки треба да воведат ефикасни механизми за поддршка кои им помагаат на оние кои се мета на говор на омраза да се справат со штетата што ја трпат.

200. Земјите-членки може да одлучат да им дадат мандат на независни јавни или приватни тела (на пр., национални институции за човекови права или тела за еднаквост, или граѓански организации) да ги воспостават потребните механизми за поддршка. Ваквиот пристап може да биде од корист и за независноста на механизмите за поддршка. Кога јавните власти се задолжени да ја обезбедат оваа поддршка, може да биде корисно да се вклучат граѓанските организации во давањето на услуги за поддршка, бидејќи тие често се првата точка за контакт за оние кои се мета на говор на омраза.

201. На жртвите на говор на омраза на интернет им е потребна специфична помош, бидејќи говорот на омраза на интернет може да остане достапен во текот на долги временски периоди, да се шири брзо на повеќе платформи и да се зачува и лесно да се реактивира подоцна. Овие карактеристики можат да ја зголемат штетата за жртвите и веројатноста за нивна повторна виктимизација. Механизмите за поддршка имаат потреба од специфични знаења и искуства за тоа како успешно да се справат со овие карактеристики, како и за тоа како да контактираат и успешно да комуницираат со интернет посредниците и со органите за спроведување на законот.

202. Меѓународното и националното право често предвидува специфична поддршка за жртвите на кривични дела и за жртвите на дискриминација. Терминот жртва се однесува на оние лица кои страдаат од најтешките нивоа на говор на омраза, кои го кршат кривичното, граѓанското или управното право (види § 3 од Препораката). Во меѓународното право, терминот жртва често се дефинира како физичко лице кое претрпело штета, вклучувајќи физичка или ментална повреда, емоционално страдање или економска загуба, предизвикана од дејствија или пропусти кои се во спротивност со кривичното

право на една земја-членка (Rec(2006)8 за помош на жртвите на криминал; и Директивата за жртвите на криминал 2012/29/EУ член 2.1.а) или на меѓународно признатите норми поврзани со човековите права (§§ 1 и 19 од Декларацијата за основните принципи на правда за жртвите на криминал и злоупотреба на службена положба и овластување усвоена со резолуцијата 40/34 на Генералното собрание на ОН на 29 ноември 1985 година). Директивите на ЕУ за еднаквост на сличен начин го користат терминот „жртва на дискриминација“ за оние кои се заштитени со антидискриминаторското законодавство, кое најчесто е дел од граѓанското и управното право, и само во специфични случаи на кривично право (види Директива на ЕУ 2000/43/ЕС за спроведување на принципот на еднаков третман помеѓу лицата без оглед на расото или етничкото потекло, §19 и Директива на ЕУ 2000/78/ЕС за воспоставување на општа рамка за еднаков третман при вработување и занимање, §29). Според тие дефиниции, терминот жртва го вклучува, каде што е соодветно, и потесното семејство или издржуваните лица на директната жртва.

203. Каде што е соодветно, земјите-членки треба да обезбедат бесплатна правна помош и целна помош, медицинска поддршка и психолошко советување, особено за оние кои се мета на говор на омраза забранет според кривичното право (види исто така Rec(2006)8 за помош на жртвите на криминал). Оваа помош има за цел да ги ублажи негативните ефекти на криминалот и да осигура дека на жртвите им се дава помош во сите аспекти на нивната рехабилитација, во заедницата, дома и на работното место. Услугите за поддршка на жртвите треба да се обезбедат на релевантните јазици (види ОПП бр. 15 на ЕКРИ за борба против говорот на омраза, §§105- 106) и Директива на ЕУ 2012/29/EУ за воспоставување на минимални стандарди за правата, поддршката и заштитата на жртвите на криминал). Жртвите на дискриминација треба да добијат слична поддршка, која најчесто ја даваат телата за еднаквост.

204. Во врска со граѓанската правна помош, треба да се обрне внимание на Упатството на Комитетот на министри на Советот на Европа за ефикасноста и ефективноста на шемите за правна помош во областите на граѓанското и управното право CM(2021) 36-ad2final што им овозможува на земјите-членки да имаат процедури за тестирање на средствата на апликантот и веројатноста за успешен исход.

205. Покрај тоа, важно е засегнатите страни да изразат солидарност со оние кои се мета на говор на омраза. Тие треба да се состанат со нив и нивните претставници, да ги слушнат нивните сведоштва и ако се сметаат за соодветни, да издадат јавни изјави преку традиционални и електронски медиуми кои ги препознаваат штетите што говорот на омраза им ги предизвикал на поединците, заедниците и општеството во целина и да ја осудат неговата употреба (Види ОПП бр. 15 на ЕКРИ за борба против говорот на омраза, § 98; и, Стратегија на Обединетите нации и план за акција за говор на омраза, акција 6 и акција 8, § 37).

Во врска со став 56:

206. Земјите-членки треба да спроведат мерки со кои лицата кои се мета на говор на омраза ќе станат свесни за нивните законски права и за институциите кои се формирани за да им помогнат. Информациите за компензација преку граѓанска, управна и кривична постапка треба да бидат достапни во усна и писмена форма и во лесно разбирлива форма. Таквите информации треба дополнително да бидат преведени на регионалните и малцинските јазици, да бидат достапни за лицата со попреченост и да бидат дистрибуирани преку канали кои стигнуваат до оние кои се изложени на зголемен ризик да бидат мета на говор на омраза, вклучувајќи ги малцинските и другите групи, бранителите на човековите права и лицата кои вршат професии како што се новинарите.

207. На оние кои се мета на навредливи или штетни видови изрази кои немаат доволно сериозност за легитимно да бидат ограничени според Конвенцијата (види §3.2 од Препораката) треба да им се обезбедат и јасни информации за поддршката што им е на располагање, вклучително и преку граѓанските организации. Таквата неправна поддршка може на пример да вклучува иницијативи за спротиставен говор како што е наведено во §45 од Препораката (види исто така Стратегија и план за акција на Обединетите нации за говор на омраза, Акција 8, §35). Кампањите за јавно информирање за механизмите за обесштетување на говорот на омраза треба, исто така, да укажат каде оние кои се мета на ваквиот навредлив или штетен говор можат да најдат поддршка.

Во врска со став 57:

208. Оние кои се мета на говор на омраза често не се осмелуваат да го пријават до надлежните органи. Потенцијалните бариери кои може да бидат причини за таквото недоволно пријавување се опишани во §§ 110-113 и 185 од ОПП бр. 15 на ЕКРИ за борба против говорот на омраза. Тие го вклучуваат стравот дека властите нема да ги сфатат сериозно, сомнежите за тоа дали постои ефикасен лек, стравот од последици и збунетоста во врска со комплексноста и трошоците на судските постапки. Студијата на британскиот NatCen, „Искусствата на жртвите на кривичните дела од омраза“ од 2018 година и истражувањето на Агенцијата за основните права на Европската унија, „Долг пат за еднаквост на ЛГБТИ луѓето“, од 2020 година, исто така, го

илустрираат проблемот на недоволно пријавување, како и недостатокот на разбирање на различните видови инциденти кои би можеле да се категоризираат како кривични дела од омраза.

209. При обезбедувањето на правата на лицата кои пријавуваат говор на омраза, земјите-членки треба да бидат конзистентни со правата на обвинетите, особено кога станува збор за вознемирувачки или лажни поплаки.

210. За олеснување на пријавувањето на говор на омраза, вработените на службите за спроведување на законот, судството, медицинските служби и другите релевантни органи треба да бидат сензибилизирани за потребите на оние кои се мета на говор на омраза. Понатамошни насоки за пристап насочен кон жртвите за решавање на говорот на омраза на интернет може да се најдат во поглавјето 7 од публикацијата на Советот на Европа за „Модели на управување со говорот на омраза на интернет“ (Александар Браун, 2020 год.).

211. Земјите-членки дополнително се охрабруваат да воспостават или да поддржат бесплатни национални телефонски линии за помош за оние кои се мета на говор на омраза (види Rec(2006)8 за помош на жртви на криминал). Тие не треба да го покриваат недигиталниот говор на омраза туку и да го надополнуваат механизмот за пријавување на говор на омраза на интернет (види § 19 од Препораката и § 189 од ОПП бр. 15 на ЕКРИ за борба против говорот на омраза).

212. Rec(2006)8 за помош на жртвите на криминал бара од земјите-членки да обезбедат заштита на физичкиот и психичкиот интегритет на жртвата во сите фази на постапката. Треба да се преземат специфични мерки за заштита за жртвите кои се изложени на ризик од заплашување, одмазда или повторна виктимизација (види исто така член 9 од Директивата на Советот на ЕУ 2000/43 за спроведување на принципот на еднаков третман помеѓу лицата без оглед на расното или етничкото потекло).

213. Судските и административните такси или надоместоците за застапување може да претставуваат значајна бариера за пријавување на говор на омраза. Затоа, обезбедувањето на бесплатна правна помош (види §55 од Препораката и ОПП бр. 2 на ЕКРИ за телата за еднаквост за борба против расизмот и нетолеранцијата на национално ниво, §16) е уште една важна мерка за подобрување на недоволното пријавување на говор на омраза.

6. МОНИТОРИНГ И АНАЛИЗА НА ГОВОРОТ НА ОМРАЗА

Во врска со став 58 и 59:

214. Земјите-членки треба постојано да го следат и анализираат говорот на омраза за да можат да развијат ефикасни политики, легислатива, стратегии и акциски планови за спречување и борба против него. Резултатите од овој мониторинг треба да се користат за постојано подобрување на тие политики и нивното влијание.

215. Таквите политики базирани на докази против говор на омраза бараат добро разбирање на неговите основни причини, околностите кои предизвикуваат негова употреба, различните форми во кои е изразен, степенот на неговата употреба и неговото влијание. Освен тоа, евидентирањето и следењето на говорот на омраза се од клучно значење за формирањето, развивањето и давањето соодветни одговори на говорот на омраза кои се прилагодени на нивото на сериозност на неговите различни изрази. Евидентирањето и следењето на говорот на омраза треба да ги опфати сите различни слоеви на говор на омраза (види §3 од Препораката) и да се направи одделно од собирањето на податоци за кривични дела од омраза, бидејќи двете појави може да бараат различни одговори.

216. Земјите-членки се охрабруваат да спроведат основни студии во врска со контекстите во кои се случува говорот на омраза во рамките на нивната надлежност. Овие студии, на пример, треба да ги земат предвид историските, политичките и социоекономските проблеми, тензиите меѓу групи и појавите на насилство мотивирано од омраза кои би можеле да бидат поврзани со појавата на говор на омраза. Овие основни студии треба да усвојат јасна, специфична и систематска методологија која ги опфаќа релевантните дигиталните и недигиталните форуми и платформи на кои се случува говор на омраза.

217. Земјите-членки потоа треба да собираат податоци и да го следат говорот на омраза тековно и да ги покриваат различните контексти во кои тој се случува. Податоците треба да бидат расчленети по возраст и пол и да ги опфаќаат извршителите, целните лица, публиката и предизвикувачите на говор на омраза, како и факторите за проценка на неговата тежина (види § 4 од Препораката) и ефикасноста на интервенциите. Добрите практики во врска со ефективните стратегии за спречување и борба против говорот на омраза треба да се шират (види Стратегија на Обединетите нации и план за акција за говор на омраза, акција 2 и 3). Врз основа на ваквите податоци земјите-членки треба да спроведат квантитативни и квалитативни анализи на трендовите на говор на омраза со цел да ги идентификуваат и следат моделите на национално и локално ниво, да

ги анализираат нивните потенцијални основни причини, вклучувајќи ги и мотивацијата и движечката сила на извршителите (види § 51 од Препораката), и да развијат ефикасни политики за спречување и борба против таквите трендови и модели (за детали види 78-87 од ОПП бр .15 на ЕКРИ за борба против говорот на омраза; Врските помеѓу слободата на изразување и другите човекови права на Советот на Европа, CDDH (2019), § 287 и сл. 436, и CM/Rec(2019)1 за спречување и борба против сексизмот, §§ II.B.1 и II.B.6).II.B.1 and II.B.6).

218. За таа цел, земјите-членки треба да спроведуваат во соодветни интервали, прегледи на постојните политики и активности преземени од страна на релевантните национални, регионални и локални власти за евидентирање и следење на говорот на омраза на интернет и надвор од него.

219. Земјите-членки се охрабруваат да ги вклучат и користат во своето следење и анализа на говорот на омраза, исто така, податоците и наодите на меѓувладините организации (на пример на Советот на Европа, вклучувајќи ги ЕКРИ и Комесарот за човекови права, ОЕЦД, ЕВРОСТАТ, ФРА и ОБСЕ/ОДХИР), на националните институции за човекови права, интернет посредниците, организациите на граѓанското општество, академската заедница и други засегнати страни, вклучувајќи ги и оние кои работат со оние кои се мета на говорот на омраза.

Во врска со став 60:

220. Службите за спроведување на законот треба да добијат инструкции да ги евидентираат сите поплаки за говор на омраза забранет според кривичниот закон, како и исходот од секоја акција преземена во врска со таквите поплаки (за детали види ОПП бр .15 на ЕКРИ за борба против говор на омраза, §§ 78-83).

221. Земјите-членки треба да постават систем за евидентирање на расчленети податоци за говорот на омраза кој им овозможува на релевантните чинители да ги следат поплаките за говор на омраза преку судскиот систем до конечната одлука. Релевантни чинители вклучуваат креатори на политики, национални институции за човекови права, статистички служби и истражувачи.

Во врска со став 61:

222. Податоците и анализите за говорот на омраза и сродните трендови, кои ги собираат земјите-членки, треба да бидат широко распространети со цел да им се овозможи на широк спектар на чинители да ги користат за развој и спроведување на ефикасни мерки за спречување и борба против говорот на омраза. Овие чинители ги сочинуваат сите тела и поединци со специфични одговорности во областа на спречување и борба против говорот на омраза, но и политичари, верски и општествени лидери, други јавни личности и медиуми (види ОПП бр. 15 на ЕКРИ за борба против говорот на омраза, § 86; поглавје 4 од оваа препорака; и, Водич за добри и ветувачки практики за начинот на усогласување на слободата на изразување со другите права и слободи, особено во културно разновидните општества, CDDH (2019) R91 Додаток 6, § 288-293).

223. За таа цел, земјите-членки може да воспостават рамка за пристап до податоци која им овозможува на засегнатите страни и истражувачите со легитимен интерес да пристапат до релевантни податоци, вклучително и во врска со интернет средината. Националните органи за заштита на податоци треба да обезбедат насоки за тоа како да се обезбеди таков пристап во согласност со Конвенцијата на Советот на Европа 108+, „Конвенција за заштита на поединци во врска со обработката на лични податоци“ и, онаму каде што е применливо, Општата регулатива на ЕУ за заштита на податоци 2016/679 (GDPR).

7. НАЦИОНАЛНА КООРДИНАЦИЈА И МЕЃУНАРОДНА СОРАБОТКА

Во врска со став 62:

224. Потребна е соработка и координација за да се обезбеди кохерентност во спроведувањето на оваа Препорака, како и политики, стратегии и акциски планови за спречување и борба против говорот на омраза. Ваквата координација придонесува за заедничко разбирање помеѓу релевантните законодавни, извршни и судски чинители. Властите треба дополнително да се вклучат во соработка и дијалог со други релевантни чинители (види §10 од Објаснувачкиот меморандум). Оваа соработка треба да се користи за да се обезбеди: јасно разбирање на различните манифестации на говорот на омраза и како да се процени нивото на сериозност на говорот на омраза; поддршка на оние кои се мета на говор на омраза; спроведување на неправни мерки, особено во областа на образованието; и, ефикасно идентификување, следење и анализа на говорот на омраза (види во овој поглед CM/Rec(2016)3 за човековите права и бизнисот, CM/Rec(2018)2 за улогите и одговорностите на интернет посредниците, Акциски план од Рабат и ОПП бр. 15 на ЕКРИ за борба против говорот на омраза, §193 за справување со прекуграничното ширење на говор на омраза).

225. Процесот на координација и соработка треба да обрне особено внимание на гласот и потребите на лицата кои се мета на говор на омраза, со цел да се обезбеди сеопфатно и ефикасно решавање на говорот на омраза.

Во врска со став 63:

226. Одржливата соработка на меѓународно ниво е важна димензија на развојот и спроведувањето на сеопфатен пристап во борбата против говорот на омраза во согласност со § 1 од Препораката. Од суштинско значење е да се избегне регулаторна фрагментација и спротивставени законодавства, особено во однос на говорот на омраза на интернет кој ги надминува националните граници и бара кохерентна интеракција со интернет посредниците (види § 82 од Објаснувачкиот меморандум и [CM/Rec\(2018\)2](#) за улогите и одговорностите на интернет посредниците).

227. Во унапредувањето на нивните напори за соработка, како што е соодветно, земјите-членки, исто така, треба, во најголема можна мера, да ги искористат постојните аранжмани за меѓународна соработка, како што е екстрадицијата и меѓусебната правна помош. Во овој контекст, релевантните инструменти може да вклучуваат, меѓу другото: ETS бр. 30 - Конвенцијата за заемна помош во кривичната материја, и нејзините дополнителни протоколи ETS бр. 099 и ETS бр. 182; каде што е применливо, ETS бр. 185 - Конвенцијата за компјутерски криминал и нејзиниот дополнителен протокол ETS бр. 189 во врска со криминализирањето на дејства од расистичка и ксенофобична природа извршени преку компјутерски системи.

228. Земјите-членки не треба само да соработуваат на меѓународно ниво, туку и да ги охрабрат релевантните чинители да учествуваат на меѓународни форуми како што се Форумот за управување со интернет на ОН (IGF) и Европскиот дијалог за управување со интернет (EuroDIG). Тие, исто така, треба да бараат учество на форуми за дискусија организирани од граѓански организации.

229. Таквата соработка може да опфати (i) билатерална и мултилатерална размена помеѓу земјите-членки за промовирање и подигнување на видливоста на добрите практики за справување и борба против говорот на омраза. Тоа се, исто така, можности да се поттикнат рецензии и/или да се развијат заеднички истражувачки проекти и да се оценат методологиите и ресурсите во областа; (ii) создавање на архиви на знаење и ресурси; и (iii) промоција и спроведување на релевантни меѓународни и регионални инструменти, вклучувајќи ги и оние кои се однесуваат на криминализацијата и истрагата на одредени изрази на говор на омраза (види § 54 и сл. од Објаснувачкиот меморандум).

Препораката тргнува од премисата дека говорот на омраза е длабоко вкоренет, комплексен и мулти-димензионален феномен. Тој претставува директна закана за демократијата и човековите права. Сè почесто присутен на интернет и надвор од него, не само што ги поткопува индивидуалните основни права и слободи, но исто така ги понижува и маргинализира таргетираните поединци и групи.

Препораката дава работна дефиниција за говорот на омраза која разликува различни нивоа во согласност со нивната тежина и повикува на спроведување соодветно калибрирани и пропорционални мерки. Се охрабруваат земјите-членки да усвојат ефикасна правна и политичка рамка која го опфаќа кривичното, граѓанското и административното право и да воспостават и спроведат алтернативни мерки, вклучително и подигање на свеста, образование, употреба на спротиставен и алтернативен говор.

Државите, исто така, се охрабруваат да воспостават механизми за поддршка за да им помогнат на оние кои се мета на говор на омраза, да спроведуваат мониторинг и да се вклучат во меѓународната соработка и националната координација. Исто така, се обезбедуваат насоки за други релевантни чинители кои играат клучна улога за да се испорачаат сеопфатни стратегии за спречување и борба против говорот на омраза, вклучително и јавни службеници, избрани тела и политички партии, интернет посредници, медиуми и граѓански организации.

Овој превод е направен со финансиска поддршка на Европската Унија и на Советот на Европа. Наведената содржина е единствена одговорност на Советот на Европа и не значи дека секогаш ги одразува ставовите на Европската унија.

Земјите членки на Европската унија одлучија да ги поврзат своите знаења, ресурси и судбини. Заедно тие изградија зона на стабилност, демократија и одржлив развој, истовремено одржувајќи ја културната разновидност, толеранцијата и индивидуалните слободи. Европската унија се залага за споделување на своите постигнувања и вредности со држави и народи и надвор од нејзините граници.

www.europa.eu

Превод кофинансиран
од Европската Унија

Советот на Европа е водечка организација за човековите права на континентот. Таа се состои од 46 држави членки, вклучувајќи ги сите држави членки на Европската унија. Сите држави членки на Советот на Европа ја потпишаа Европската конвенција за човекови права, која претставува меѓународен договор за заштита на човековите права, демократијата и владеењето на правото. Европскиот суд за човекови права ја следи примената на оваа конвенција од страна на државите членки.

www.coe.int

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE